

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเกี่ยวกับความต้องการเสริมสมรรถภาพการนิเทศวิชาพลศึกษา ของศึกษานิเทศก์ สังกัดกรมพลศึกษา ยังมีผู้วิจัยไว้น้อย ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษา ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการนิเทศวิชาพลศึกษา และผู้วิจัยได้นำเสนอเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยดังนี้

ก. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1. ประวัติความเป็นมาของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมพลศึกษา
2. การนิเทศการศึกษา
 - 2.1 ความหมายของการนิเทศการศึกษา
 - 2.2 ความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา
 - 2.3 ความจำเป็นที่ต้องมีการนิเทศการศึกษา
 - 2.4 หลักการนิเทศการศึกษา
 - 2.5 กิจกรรมการนิเทศการศึกษา
 - 2.6 คุณลักษณะของศึกษานิเทศก์
 - 2.7 บทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์โดยทั่วไป
 - 2.8 บทบาทหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ สังกัดกรมพลศึกษา
 - 2.10 ความต้องการเสริมสมรรถภาพการนิเทศวิชาพลศึกษาของศึกษานิเทศก์ สังกัดกรมพลศึกษา

ข. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ
2. งานวิจัยต่างประเทศ

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ประวัติความเป็นมาของศึกษานิเทศก์ กรมพลศึกษา

ในระยะแรกกรมพลศึกษา ยังมิได้จัดการเรื่องงานนิเทศการศึกษาโดยตรง แต่ได้มีการจัดดำเนินการนิเทศอบรมและประสานงานกับหน่วยราชการ และสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่กรมพลศึกษาได้ขอรับรองมาเป็นครั้งคราว และปฏิบัติอยู่เช่นนั้นเสมอมา โดยหน่วยราชการและสถาบันการศึกษาเหล่านั้น ขอให้ส่งวิทยากรไปช่วยให้การอบรมในวิชาพลศึกษา สุขศึกษา การกีฬา และการลูกเสือ กอปรกับกรมอื่น ๆ ในกระทรวงศึกษาธิการ ได้เริ่มการนิเทศการศึกษาขึ้น กรมพลศึกษาจึงพิจารณาเห็นสมควรจะได้เตรียมการในเรื่องนี้ไว้ เพื่อให้ความร่วมมือและประสานงานกับศึกษานิเทศก์ของกรมอื่น ๆ ในกระทรวงศึกษาธิการในระชะนั้นกรมพลศึกษายังขาดกำลังคน

การจัดตั้งครั้งแรกขึ้นยังไม่สามารถจัดตั้งเป็นหน่วยได้ ทั้ง ๆ ที่ปรารถนาจะเริ่มดำเนินการในด้านการนิเทศการอบรมให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและการศึกษาของชาติ กรมพลศึกษา ได้ตระหนักถึงความสำคัญในวิชาพลศึกษาว่าเป็นปัจจัยสำคัญในด้านการศึกษาและการพัฒนาประเทศไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าวิทยาการแขนงอื่น ๆ

ปี พ.ศ. 2497 กรมพลศึกษาจึงได้จัดให้มีแผนกศึกษานิเทศก์ขึ้นในกองส่งเสริมพลศึกษา เพื่อปฏิบัติหน้าที่และประสานงานกับศึกษานิเทศก์ของกรมอื่น ๆ โดยจัดดำเนินการให้การนิเทศอบรม ไปสายวิชาพลศึกษา สุขศึกษา สวัสดิศึกษา นันทนาการ การลูกเสือและการชวกาชาติ กิจกรรมกีฬาและเยาวชน และได้ดำเนินการตลอดมา

ปี พ.ศ. 2506 กรมพลศึกษา ได้รับอัตรากำลังศึกษานิเทศก์ กรมพลศึกษา ระดับชั้นตรี 6 อัตรา ได้ส่งไปประจำที่เขตการศึกษา 6, 7, 9, 10, 11, 12

ปี พ.ศ. 2507 ได้อัตราตำแหน่งศึกษานิเทศก์ ระดับชั้นโท อีก 6 อัตรา ได้ส่งไปประจำที่เขตการศึกษา 1, 2, 3, 4, 5 และ 8

งานของศึกษานิเทศก์ กรมพลศึกษา เริ่มมีความสำคัญมากขึ้น ตามโรงเรียน สถาบันได้มีการเรียนการสอนวิชาพลศึกษา

ปี พ.ศ. 2519 ได้ออกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ยกฐานะของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมพลศึกษา เป็นหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมพลศึกษา แต่ยังคงขึ้นกับกองส่งเสริมพลศึกษาและสุขภาพ ภายใต้อำนาจการปกครองของกรมพลศึกษา และได้มีการประชุมประสานแผนการทำงานของศึกษานิเทศก์ ของกรมต่าง ๆ ได้มีการวาง กฎเกณฑ์ตั้งศึกษานิเทศก์ของกรมพลศึกษาขึ้น ให้มีที่ส่วนกลาง เขตการศึกษา และจังหวัด

ปี พ.ศ. 2521 กรมพลศึกษา ได้ยกฐานะหน่วยศึกษานิเทศก์ ให้ขึ้นตรงต่อกรมพลศึกษา เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2521 ซึ่งถือว่าเป็นวันที่หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมพลศึกษา เป็นอิสระในการ ทำงานการบริหารงานเป็นระบบ มีแผนงานโครงการการปฏิบัติงานที่ขึ้นตรงต่ออธิบดีกรมพลศึกษา โดยตรง (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมพลศึกษา, 2531)

เมื่อกรมพลศึกษา ได้รับระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยหน่วยศึกษานิเทศก์ ปี พ.ศ. 2519 ได้แบ่งงานภายในหน่วยศึกษานิเทศก์ ส่วนกลาง ซึ่งประกอบด้วย หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์, รองหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์, ผู้ช่วยหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์, หัวหน้าฝ่ายนิเทศ อบรม ตรวจสอบ ติดตามผลวิชาพลศึกษา, หัวหน้าฝ่ายนิเทศ อบรม ตรวจสอบ ติดตามผล วิชาสุขศึกษา, หัวหน้าฝ่ายกิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด, หัวหน้าฝ่ายกีฬา นันทนาการ และกิจกรรม เยาวชน, หัวหน้าฝ่ายเอกสาร คู่มือ ตำราและหลักสูตร, หัวหน้าฝ่ายทดสอบสมรรถภาพและสาริต การบริหารกาย, หัวหน้าฝ่ายค้นคว้า วิจัย และเทคนิคทางพลศึกษา สุขศึกษา และวิทยาศาสตร์ การกีฬา, หัวหน้าฝ่ายแผนงาน

ในส่วนภูมิภาคเขตการศึกษา ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์ที่ปฏิบัติและบริหารงานในเขต การศึกษา ได้แก่ หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ ประจำเขตการศึกษา, หัวหน้าฝ่ายนิเทศ อบรม ตรวจสอบ ติดตามผลวิชาพลศึกษา สุขศึกษา ลูกเสือ ยุวกาชาด, หัวหน้าฝ่ายเอกสาร คู่มือ ตำรา และหลักสูตร, หัวหน้าฝ่ายค้นคว้า วิจัย และเทคนิคทางพลศึกษา สุขศึกษา และวิทยาศาสตร์การ กีฬา, หัวหน้าฝ่ายกีฬา นันทนาการ และกิจกรรมเยาวชน

สำหรับส่วนภูมิภาคในระดับจังหวัด ประกอบด้วย หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ประจำ จังหวัด, หัวหน้าฝ่ายนิเทศ อบรม ตรวจสอบ ติดตามผลวิชาพลศึกษา สุขศึกษา ลูกเสือ ยุวกาชาด, หัวหน้าฝ่ายค้นคว้า วิจัย และเทคนิคทางพลศึกษา สุขศึกษา และวิทยาศาสตร์การกีฬา, หัวหน้าฝ่ายกีฬา นันทนาการ และกิจกรรมเยาวชน

ฉะนั้น บุคคลากรผู้บริหารของแต่ละส่วนในส่วนกลาง เขตการศึกษา และจังหวัด จึงมีหน้าที่กำหนดแบบแผนการบริหารงานในส่วนนั้น ๆ ให้ชัดเจน และต่อเนื่องกันอย่างเป็นระเบียบ พร้อมทั้งเหตุผลและความเป็นไปได้ กระบวนการบริหารงานของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมพลศึกษา จะช่วยให้การดำเนินงานบริหารหน่วยศึกษานิเทศก์ภายในหน่วยได้พัฒนาไปอย่างทัดเทียมกัน ช่วยเหลือกัน ผนึกกำลังในการทำงาน เพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับหน่วยศึกษานิเทศก์

ดังนั้นผู้บริหารหน่วยศึกษานิเทศก์ และหัวหน้าฝ่ายทั้งในส่วนกลางและภูมิภาคจึงมีภาระหน้าที่ในการบริหารการศึกษาให้ดำเนินไปด้วยดีมีประสิทธิภาพ และผู้ที่ทำหน้าที่ดังกล่าวจะต้องรู้และเข้าใจหลักของการบริหารการศึกษาและกระบวนการบริหารงาน จึงจะดำเนินกิจการไปได้ อย่างถูกต้อง (กรมพลศึกษา, 2519)

การนิเทศการศึกษา

ความหมายของการนิเทศการศึกษา

มีนักการศึกษาทั้งของไทยและต่างประเทศได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ หลากหลายดังนี้

กรมพลศึกษา (2528) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การนิเทศการศึกษาคือ ความพยายามอย่างหนึ่ง ในหลาย ๆ อย่างที่จะช่วยส่งเสริมให้การศึกษา มีคุณภาพในการเรียนการสอน นิพนธ์ ไทยพานิช (2529) ได้ให้ความหมายว่า การนิเทศการศึกษา เป็นความพยายามของบุคลากรทางการศึกษาที่จัดกิจกรรม และให้บริการกับผู้บริหารและครูในทางตรงและทางอ้อม ที่จะปรับปรุงการเรียนการสอนของครู เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการเรียนของนักเรียน สัจด์ อูทรานันท์ (2530) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือ กระบวนการทำงานร่วมกันกับครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งสัมฤทธิ์ผลสูงสุดในการเรียนของนักเรียน กิติมา ปรีดีโลก (2532) กล่าวว่า การนิเทศศึกษาน่าจะหมายถึง กระบวนการชี้แนะ แนะนำและให้ความร่วมมือต่อกิจกรรมของครูในการปรับปรุงการเรียนการสอน เพื่อให้ได้ผลตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2536) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทำงานและความร่วมมือระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ เพื่อประสิทธิภาพอันสูงสุดในการเรียนของนักเรียน

ส่วนนักการศึกษาต่างประเทศ ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษา ไว้ดังนี้

ไวลส์ (Wiles, 1967) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาคือการช่วยเหลือพัฒนาสภาพการเรียนการสอนให้ดีขึ้น และการนิเทศการศึกษาเป็นกิจกรรมและบริการที่ช่วยปรับปรุงการสอน ช่วยให้ครูทำงานในหน้าที่ได้ดีขึ้น มีขวัญดีขึ้น มีมนุษยสัมพันธ์ดีขึ้น และกิจกรรมเหล่านี้รวมถึงการอบรมครูและพัฒนาหลักสูตรด้วย

กลิกแมน (Glickman, 1981) ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาโดยทั่วไปว่าเป็นแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องงานและภารกิจที่เกี่ยวข้องและช่วยปรับปรุงการเรียนการสอน

ไวลส์ และโลเวลล์ (Wiles and Lovell, 1983) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือ ระบบพฤติกรรมขององค์การ ซึ่งเป็นการทำงานที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมการสอนของครูในระบบ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงสภาพการเรียนการสอนแก่นักเรียนให้ดีขึ้น

แฮร์ริส (Harris, 1985) ได้กล่าวถึงความหมายของการนิเทศการศึกษาว่า หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นในโรงเรียนกระทำต่อบุคคลหรือสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะคงไว้ เปลี่ยนแปลง ปรับปรุง การดำเนินการเรียนการสอนในโรงเรียนมุ่งให้เกิดประสิทธิภาพในด้านการสอน เป็นสำคัญ

จากความหมายของการนิเทศการศึกษาที่ได้รวบรวมมาทั้งหมดนี้ พอจะสรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร อันเป็นผลต่อความเจริญของงานและประสบผลสัมฤทธิ์สูงสุดในการเรียนของนักเรียน โดยเน้นกระบวนการการปฏิบัติงานร่วมมือกันระหว่างผู้นิเทศกับผู้บริหารนิเทศ

ความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา

เนื่องจากการนิเทศศึกษานั้น มีความละเอียดอ่อนและสลับซับซ้อน เพราะเป็นภารกิจที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ คือจะต้องพัฒนาเพื่อความผาสุกของมนุษย์ส่วนรวม ซึ่งบุคคลที่จะต้องพัฒนานั้นเป็นเด็กอยู่ในวัยเยาว์เท่าใด งานนิเทศเป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนและสลับซับซ้อนมากขึ้นเท่านั้น ดังนั้น จึงได้มีผู้จำแนกวัตถุประสงค์เฉพาะของการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้คือ

ซารี มณีศรี (2527) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ว่า การนิเทศศึกษามีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยเหลือครูให้สอนดีขึ้น ช่วยเด็กให้เรียนดีขึ้น และปรับปรุงให้ดีขึ้น

สังัด อุทรานันท์ (2530) ได้สรุปจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาคน คือ การร่วมกันทำงานระหว่างครูกับผู้นิเทศเพื่อการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น

2. เพื่อพัฒนางาน คือ การทำให้การสอนของครูดีขึ้น เพื่อพัฒนาวิชาชีพของครู

3. เพื่อสร้างการประสานสัมพันธ์ คือ ร่วมคิด ร่วมทำงานด้านความสามัคคี

4. เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ คือ ทำให้บุคคลตั้งใจทำงานมากยิ่งขึ้น

กรมพลศึกษา (2535) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายทั่วไปของการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

1. เพื่อช่วยเหลือครูให้มองเห็นปัญหาและความต้องการจำเป็นของเด็กและเยาวชน สามารถสนองความต้องการของเด็กและเยาวชนได้ รวมทั้งการช่วยแก้ปัญหาและป้องกันปัญหา

2. เพื่อช่วยให้ครู ผู้บริหาร และข้าราชการทุกฝ่ายได้มองเห็นและเข้าใจจุดมุ่งหมายของการศึกษาและบทบาทหน้าที่ของตนเอง เพื่อดำเนินการให้บรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าว

3. ช่วยสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานของครู และเจ้าหน้าที่ให้อยู่ในสภาพที่ดี และร่วมปฏิบัติงานเป็นคณะด้วยกำลังสติปัญญา เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายปลายทางอันดี

4. เพื่อให้ครูได้พัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะในการสอน ตลอดจนการทำแผนการสอน สื่อการสอน การประเมินผล

5. เพื่อประสานงานกับผู้บริหารการศึกษา ในอันที่จะแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่โรงเรียนและสำนักงานไม่อาจดำเนินงานได้ตามลำพัง

6. เพื่อช่วยประเมินผลงานของครูและเจ้าหน้าที่ รวมทั้งช่วยวางแผนเพื่อแก้ปัญหาที่มีให้เหมาะสมด้วย

7. เพื่อช่วยให้ครูเข้าใจงานของโรงเรียนและอาชีพครู

8. เพื่อช่วยในด้านประชาสัมพันธ์ และสร้างครูให้มีลักษณะแห่งความเป็นผู้นำ

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2536) กล่าวไว้ว่า การนิเทศการศึกษามีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนา

1. เพื่อพัฒนาคน
2. เพื่อพัฒนางาน
3. เพื่อสร้างการประสานสัมพันธ์
4. เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ

กูด (Good, 1973) มีความเห็นว่า การนิเทศการศึกษามีความมุ่งหมายเพื่อช่วยให้เกิดความเจริญงอกงามทางอาชีพ ช่วยพัฒนาความสามารถของครู ช่วยในการเลือกปรับปรุงวัสดุ ประสงค์ของการศึกษา ช่วยเหลือและจัดสรรเครื่องมือ อุปกรณ์การศึกษา และช่วยเลือกและปรับปรุงวิธีสอน

กวินน์ (Gwynn, 1974) ได้กล่าวไว้ว่า จุดมุ่งหมายการนิเทศการศึกษาเพื่อช่วยเหลือครูด้านต่าง ๆ เช่น ช่วยจัดสรรหาวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน ช่วยสร้างลักษณะการเป็นผู้นำให้แก่ครู ช่วยครูให้เข้าใจเด็กได้ดีขึ้น ช่วยเหลือครูให้รู้จักวิธีการประเมินผลงานตนเอง

จากแนวคิดต่าง ๆ ของนักการศึกษา พอสรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษานั้นมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาคน พัฒนาคู ให้มีความรู้ความสามารถในการพัฒนางานด้านหลักสูตร การจัดการเรียน การสอน การศึกษา ช่วยประสานงานและความร่วมมือให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างหน่วยงานที่

เกี่ยวข้อง นอกจากนั้นยังจะสร้างความมั่นคงในอาชีพครู สร้างสรรค์กำลังใจให้แก่ครู เพื่อจะได้ร่วมมือกันพัฒนานักเรียนให้เกิดพัฒนาการตามความมุ่งหมายการศึกษา

ความจำเป็นของการนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษามีความสำคัญและจำเป็นต่อกระบวนการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก จากเหตุผลของนักการศึกษาหลายท่าน ดังนี้

วิจิตร วรุตบางกูร และ สุนิษฐา ชีรกุล (2524) กล่าวว่า ความจำเป็นที่จะต้องมีการนิเทศการศึกษาในระบบการศึกษา เนื่องมาจากเหตุผลดังนี้

1. สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปทุกขณะ การศึกษาจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมด้วย การนิเทศการศึกษาจะช่วยทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นในองค์การที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

2. ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ เพิ่มขึ้น โดยไม่หยุดยั้ง แม้แนวคิดในเรื่องการเรียนการสอนก็เกิดขึ้นใหม่ตลอดเวลา การนิเทศการศึกษาจะช่วยทำให้ครูมีความรู้ทันสมัยอยู่เสมอ

3. การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนการสอนพัฒนาขึ้นจำเป็นต้องได้รับการชี้แนะหรือการนิเทศการศึกษาจากผู้อำนวยการ โดยเฉพาะ จึงทำให้แก้ปัญหาได้สำเร็จ ลุล่วง

4. การศึกษาของประเทศไทย ไม่อาจจะรักษามาตรฐานไว้ได้ จะต้องมีการควบคุมดูแลด้วยระบบการนิเทศการศึกษา

ชาญชัย อาจินสมาจาร (2528) ได้กล่าวถึงความจำเป็นในการนิเทศดังนี้

1. การศึกษาเป็นกิจกรรมที่ซับซ้อนและยุ่งยาก จำเป็นที่จะต้องมีการนิเทศเพื่อให้การให้บริการแก่ครูจำนวนมากที่มีความสามารถต่าง ๆ กัน

2. การนิเทศการศึกษา เป็นงานที่มีความจำเป็นต่อความเจริญของงานของครู แม้ว่าครูจะได้รับการฝึกฝนมาอย่างดีแล้วก็ตาม ครูจะต้องปรับปรุงฝึกฝนตนเองอยู่เสมอ ในขณะที่ทำงานในสถานการณจริง

3. การนิเทศการศึกษา มีความจำเป็นต่อการช่วยเหลือครูในการเตรียมการสอน

4. การนิเทศการศึกษา มีความจำเป็นต่อการทำให้ครูเป็นบุคคลที่ทันสมัยอยู่เสมอ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีอยู่เสมอ

ทิวาพร ทวีกุล (2531) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นมากสำหรับครู ในอันที่จะปรับปรุงการเรียนการสอน เหมาะสมกับหลักสูตรที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และการนำเอานวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้ทันกับความก้าวหน้าเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ศึกษานิเทศก์ต้องเป็นตัวแทนการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ เพราะตัวครูเองนั้นแม้ภาระหน้าที่ในงานสอนอยู่มาก จนแทบไม่มีเวลาที่จะศึกษาค้นคว้าวิทยาการใหม่ ๆ เพื่อก้าวให้ทันโลก แต่ปรากฏว่าการนิเทศการศึกษาในประเทศไทยไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ทั้ง ๆ ที่การนิเทศการศึกษาเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาไทยมาตั้งแต่สามสิบสี่ปี เท่าที่ผ่านมา สถานการณ์การนิเทศเป็นไปในลักษณะของการเพิ่มพูนปัญหาแก่ครูผู้สอนมากกว่าจะเป็นการช่วยแก้ปัญหาด้านการเรียนการสอน ซึ่งลักษณะการนิเทศเป็นการวัดการสอนของครูมากกว่าจะเป็นกระบวนการในการพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอน อีกทั้งการนิเทศที่ผ่านมามักจะเป็นไปตามหน้าที่และความต้องการของผู้นิเทศมากกว่าที่จะเป็นความต้องการของครูผู้สอน จึงทำให้ประสิทธิภาพของการเรียนการสอนไม่ดีเท่าที่ควร

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2536) กล่าวถึง ความจำเป็นที่จะต้องมีการนิเทศการศึกษาด้วยเหตุผลต่อไปนี้ คือ

1. กระบวนการเปลี่ยนแปลงของสังคม (Social change) ผู้นิเทศหรือศึกษานิเทศก์ต้องทำตัวเป็นการเปลี่ยนแปลง (Change agent) ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา โดยทำการร่วมกับครูอาจารย์ คณะครู และคณะบุคคล

2. การผลิตครู สถาบันผลิตครูบางแห่งไม่สามารถผลิตครูที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ เมื่อครูอาจารย์ไปทำงานในโรงเรียนแล้วต้องมีการฝึกอบรมครูประจำการ (Inservice training) อยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ครูเป็นผู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม

3. มาตรฐานการศึกษา (Standardization) ในการรักษามาตรฐานของการศึกษานั้น จะต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญ โดยเลือกมาจากผู้ที่มีความรู้มาทำงานและช่วยนิเทศความรู้ใหม่ให้แก่ครูประจำการ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นสำหรับการพัฒนาการศึกษาเพื่อช่วยเหลือครูให้มีความสามารถในการปรับปรุงการเรียนการสอน เพื่อให้ครูผู้สอนก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงทางด้านการศึกษา และก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนอย่างเต็มที่ตามความจำเป็นที่จะต้องมีการนิเทศการศึกษา

หลักการนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษา มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ ดังนั้นผู้นิเทศจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการนิเทศการศึกษา ทั้งนี้เพื่อที่จะดำเนินการนิเทศให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ จึงจำเป็นต้องมีหลักในการปฏิบัติ ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านให้ความเห็นเกี่ยวกับหลักการนิเทศการศึกษา ดังนี้

วรศักดิ์ เพียรชอบ (2521) ได้สรุปหลักการนิเทศไว้ว่า

1. การนิเทศการศึกษานั้น ควรเน้นการช่วยครูให้สามารถช่วยตนเอง ปรับปรุงตนเอง และปรับปรุงการสอนของตนเอง ให้ดีขึ้น

2. การนิเทศการศึกษาเป็นการช่วยครูให้มองปัญหา รู้จักคิดแยกแยะ วิเคราะห์ปัญหา

3. การนิเทศการศึกษา เป็นการช่วยครูให้รู้จักแก้ปัญหาด้วยตนเองอย่างฉลาด

4. การนิเทศการศึกษา เป็นการช่วยครูได้ทราบความถนัด ความสามารถของตนเอง

รวมทั้งความต้องการของตนเอง

5. การนิเทศการศึกษา คือ การช่วยให้ครุมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถคิดค้นหาวิธีการสอนใหม่ ๆ ปรับปรุงการสอนและการทำงานของตนให้ดีขึ้น
6. การนิเทศการศึกษา จะช่วยให้ครุมีความเชื่อมั่น เกิดความรู้สึกรับประกันความปลอดภัยในความสามารถในการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง
7. การนิเทศการศึกษานั้น ต้องเป็นการกระทำที่สม่ำเสมอ
8. การนิเทศการศึกษา เป็นการร่วมงานร่วมกันของบุคคลหลายฝ่าย ซึ่งอาจจะเป็นครูใหญ่กับศึกษานิเทศก์และครูหรือหัวหน้าสายวิชากับครู หรืออาจจะเป็นทุกฝ่ายคือ อาจารย์ใหญ่ หัวหน้าสาย ศึกษานิเทศก์และครูร่วมมือกัน
9. การนิเทศการศึกษา เป็นการช่วยให้ครุคุ้นเคยกับแหล่งวิทยาการต่าง ๆ เพื่อนำความรู้เหล่านั้นมาปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้นหรือจะให้เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหา
10. การนิเทศการศึกษา ช่วยให้ครุได้เข้าใจถึงหลักปรัชญาการศึกษา
11. การนิเทศการศึกษา ต้องมีการประเมินผลเป็นประจำ
12. การนิเทศการศึกษา หากจะใช้ให้ได้ผลดีต้องมีการติดตามผลด้วย
13. การนิเทศการศึกษานั้น ผู้นิเทศจะต้องเคารพครู ยอมรับในความสามารถส่วนบุคคลของครูและต้องยอมรับนับถือความคิดเห็นของครูดด้วย
14. การนิเทศทุกครั้งต้องถือมนุษยสัมพันธ์เป็นหลัก
15. การนิเทศจะต้องมีความยืดหยุ่นตามสภาพการณ์ด้วย

ชาญชัย อาจินสมาจาร (2528) ได้เสนอหลักการนิเทศการศึกษาไว้พอสรุปได้ คือ การนิเทศการศึกษาจะต้องสัมพันธ์กับการบริหารและร่วมกันทำหน้าที่ต่อ ระบบการศึกษา แผนนโยบาย และค่านิยม จุดมุ่งหมาย ควรถูกกำหนดโดยแนวทางของปรัชญา หรือวิถีชีวิตในสังคม การนิเทศการศึกษาควรเป็นวิทยาศาสตร์และเป็นประชาธิปไตย การนิเทศการศึกษาควรเป็นบริการอย่างหนึ่งเหมือนวิชาอื่น ๆ และประการสุดท้าย การนิเทศการศึกษาควรส่งเสริมความก้าวหน้าของครูและนักเรียน

ซารี มณีศรี (2529) ได้กล่าวว่า หลักการนิเทศการศึกษาแผนใหม่ เป็นการนิเทศการศึกษาที่กระตุ้นให้ครูใช้เทคนิควิธีการใหม่ ๆ ทางการสอนที่เกิดความคิดสร้างสรรค์มีความเป็นผู้นำทางการศึกษา

สังัด อุทรานันท์ (2530) กล่าวถึง หลักการนิเทศการศึกษา ไว้ 3 หลักการ คือ

1. การนิเทศการศึกษาเป็น "กระบวนการ" ทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ
2. การนิเทศการศึกษามีเป้าหมายอยู่ที่คุณภาพของนักเรียนแต่การดำเนินงานนั้นจะกระทำโดยผ่าน "ตัวกลาง" คือ ครูและบุคลากรทางการศึกษา
3. การนิเทศการศึกษา (ในประเทศไทย) เป็นบรรยากาศแห่งความเป็นประชาธิปไตย

อาย (Eye, 1971) กล่าวว่าหลักสำคัญของการนิเทศการศึกษามี 3 ประการ คือ

1. มีความเคารพในความคิดซึ่งกันและกัน
2. กำหนดหน้าที่ที่ต้องการสำหรับแต่ละบุคคลไว้นั่นอนชัดเจน
3. คำนึงความพอใจของแต่ละบุคคล ในการแบ่งงานหรือมอบหมายหน้าที่ให้ผู้อื่น

จะเห็นได้ว่าหลักสำคัญของการนิเทศการศึกษา ที่จะเกิดผลดีได้นั้นจะต้องดำเนินงานไปตามขั้นตอน เริ่มด้วยการศึกษาข้อมูลพื้นฐานอย่างรอบคอบ เพื่อนำมาดำเนินการวางแผนในการปฏิบัติงาน ความต้องการทางด้านการนิเทศของครูเป็นข้อมูลพื้นฐานประการหนึ่ง ซึ่งผู้ทำหน้าที่ในการนิเทศหรือศึกษานิเทศก์จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทราบ เพราะการนิเทศที่ตรงกับความต้องการสามารถช่วยให้ครูปรับปรุงแก้ไขและส่งเสริมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็วยิ่งขึ้น

กิจกรรมการนิเทศการศึกษา

จุดมุ่งหมายสำคัญของการนิเทศการศึกษา คือ ช่วยพัฒนาปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา ดังนั้น ผู้นิเทศควรจะให้มิจิจกรรมต่าง ๆ ที่จะช่วยพัฒนาปรับปรุงคุณภาพของครูผู้สอน ซึ่งมีผู้กล่าวถึงกิจกรรมการนิเทศดังนี้

แฮร์ริส (Harris อ้างถึงใน วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์, 2536) ได้เสนอกิจกรรมการนิเทศไว้ดังนี้

1. การบรรยาย (Lecturing) เหมาะสมสำหรับกิจกรรมถ่ายทอดความรู้ สามารถจัดให้กับกลุ่มสมาชิกทุกขนาด กิจกรรมบรรยายไม่เหมาะที่จะใช้ในการเปลี่ยนทัศนคติ พฤติกรรม และค่านิยม
2. การบรรยายโดยใช้สื่อประกอบ (Visualized lecturing) ในการบรรยายอาจจะใช้สไลด์ ภาพ หรือสิ่งอื่น ๆ ประกอบ ทำให้ผู้ฟังเกิดประสบการณ์มากกว่าการบรรยายธรรมดา กิจกรรมนี้เหมาะสมสำหรับการถ่ายทอดความรู้
3. การประชุมกลุ่ม (Panel) สามารถจัดได้หลายลักษณะ เช่น การประชุมกลุ่มแบบไม่เป็นทางการ การประชุมอภิปราย การประชุมเชิงวิชาการ
4. การดูภาพยนตร์หรือโทรทัศน์ (Viewing film or television) กิจกรรมนี้คล้ายคลึงกับการบรรยายโดยใช้สื่อประกอบ
5. การฟังเทป วิทยุ หรือเครื่องบันทึกเสียง (Listening to tape radio, or recordings) กิจกรรมนี้เป็นการใช้เครื่องบันทึกเสียงช่วยในการเสนอความคิดเห็น แนวคิดต่าง ๆ แก่บุคคลเดียวหรือหลายคน เพื่อสร้างความเข้าใจและพัฒนาทักษะต่าง ๆ
6. การจัดนิทรรศการ อุปกรณ์และสื่อต่าง ๆ (Exhibiting materials and equipment) กิจกรรมนี้ช่วยในการพัฒนาบุคลากรภายในหน่วยงาน และการปรับปรุงงานด้านอุปกรณ์การจัดนิทรรศการ การจัดนิทรรศการจะบังเกิดผลดีมากชั้น ถ้ามีกิจกรรมอื่น ๆ เสริมด้วย
7. การสังเกตการสอนในชั้นเรียน (Observing in classroom) เป็นกิจกรรมการสังเกตการสอนเพื่อวิเคราะห์การสอนของครู การสังเกตชั้นเรียนจะทำให้ศึกษานิเทศก์ได้

ทราบปัญหาของครู และสิ่งที่ตีที่่เกิดขึ้น ทำให้สามารถตัดสินใจในการจัดการอบรมและปรับปรุงหลักสูตรได้

8. การสาธิต (Demonstrating) เป็นกิจกรรมที่จัดเตรียมเหตุการณ์ต่าง ๆ ตามลำดับ แล้วสาธิตแก่ผู้ชม การสาธิตได้เตรียมสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้สมจริงที่สุด การสาธิตจะได้ผลดีถ้าหากผู้ชมได้มีการสังเกตอย่างเป็นระบบ และมีกิจกรรมหลังการสาธิต เช่น การอภิปราย การฉายวิดีโอเทปที่บันทึกไว้

9. การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interviewing) กิจกรรมนี้ไม่เหมาะสมในการใช้ เป็นกิจกรรมการเปลี่ยนทัศนคติ แต่เหมาะสมในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนตัวของผู้รับการสัมภาษณ์

10. การสัมภาษณ์เฉพาะจุด (Focused interviewing) เป็นกิจกรรมที่มีโครงสร้าง กิจกรรมนี้ตรงกับสถานการณ์การนิเทศการศึกษา คือ การสังเกตการสอนของครู เพราะถ้ามีวิธีการสังเกตการสอนอย่างมีระบบ ศึกษานิเทศก์จะสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ภายในห้องเรียน พัฒนาคู่มือในการสัมภาษณ์ และมุ่งให้ครูได้คิดถึงประสบการณ์การสอนของตนเองซึ่งจะมีคุณค่าสำคัญในการพัฒนาพฤติกรรมที่เด่นชัด ในชั้นเรียนของครู

11. การสัมภาษณ์ทางอ้อม (Nondirective interviewing) จุดมุ่งหมายของกิจกรรมนี้คือ การรับฟังครูที่มีปัญหา อภิปรายสิ่งต่าง ๆ ในทัศนะของเขาเอง รวมทั้งแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกต่อสิ่งนั้น

12. การอภิปราย (Discussing) เป็นกิจกรรมการอภิปรายกลุ่มย่อยที่ให้ผลทางด้านประสบการณ์แก่ผู้เข้าร่วม อภิปรายในระดับกลางเนื่องจากผู้ร่วมกิจกรรมได้มีการปฏิสัมพันธ์กันทั้งด้านการพูด และลักษณะท่าทาง

13. การอ่าน (Reading) การอ่านในเชิงของกิจกรรมการนิเทศที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน เพื่อจะนำกิจกรรมการอ่านเข้ามาเป็นกิจกรรมการพัฒนาบุคลากรภายในโรงเรียน

14. การวิเคราะห์และการคาดคะเน (Analyzing and calculation) ในปัจจุบันกิจกรรมนี้มีความสำคัญสำหรับศึกษานิเทศก์มากกว่าแต่ก่อน เนื่องจากความต้องการการวัดผลที่เป็นระบบเกี่ยวกับโครงการพิเศษต่าง ๆ และความต้องการคำอธิบายในด้านการศึกษา

15. การระดมสมอง (Brainstorming) กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมกลุ่ม เพื่อให้เกิดแนวคิดทางเลือก และข้อเสนอแนะต่าง ๆ เกี่ยวกับหัวข้อหรือสิ่งที่กำหนดให้ได้จำนวนมากที่สุดในช่วงเวลาสั้นที่สุด สมาชิกจะมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นต่อหัวข้อที่กำหนดโดยไม่สามารถวิพากษ์วิจารณ์หรือวิเคราะห์

16. การบันทึกวิดีโอเทปและการถ่ายภาพ (Vidiotaping and photograpting) เป็นกิจกรรมที่ให้ผลดีในการนิเทศการศึกษา เพราะสามารถบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ไว้ และสามารถฉายซ้ำ ลบ และนำมาใช้ใหม่ซึ่งให้ประโยชน์ในการพัฒนาหลักสูตร การวัดผล การพัฒนาบุคลากร และการประชาสัมพันธ์

17. การใช้เครื่องมือทดสอบ (Instrumenting and testing) กิจกรรมนี้ต้องอาศัยเครื่องมือ เช่น ข้อทดสอบ ข้อสอบถามที่มีการโต้ตอบ อัตราส่วนประมาณค่าและวิธีการอื่น ๆ ที่จะได้มาซึ่งข้อมูล

18. การประชุม 6-6 (Buzz session) กิจกรรมนี้ได้แก่ กิจกรรมกลุ่มย่อยที่เข้ากลุ่มเพื่ออภิปรายเกี่ยวกับเรื่องที่กำหนดให้ลักษณะของการอภิปรายอยู่ในลักษณะของการพูดนิมิตในเวลาที่กำหนด เป็นการแสดงความคิดเห็นที่ยึดเอาหัวข้อที่กำหนดให้เป็นหลัก

19. ทักษะศึกษา (Field trips) การทัศนศึกษาจัดขึ้นเพื่อให้ครูเห็นการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนอื่น ๆ การทัศนศึกษามักจะ ไม่มีการเยี่ยมชมหรือสังเกตการสอนเป็นเพียงแต่การดูบรรยากาศโดยทั่วไป คุณค่าของการทัศนศึกษามี 2 อย่าง คือ แนวทางในการทำงานใหม่สำหรับครู เมื่อเห็นว่าตนเองไม่มีความสามารถในการสอนและการคัดเลือกคนที่มีความสามารถและเด่นมาทำหน้าที่สอนหรือผู้บริหาร

20. การเยี่ยมชม (Intervisiting) ส่วนมากเป็นกิจกรรมเดี่ยวคือ ครูคนหนึ่งไปเยี่ยมชมครูอีกคนหนึ่ง ก่อนการเยี่ยมชมควรมีการคัดเลือกบุคคลที่มีลักษณะในการสอนเป็นอย่างดี เป็นผู้สอน รวมทั้งตั้งจุดมุ่งหมายในการเยี่ยมชมเรียนให้ชัดเจนว่า ผู้เยี่ยมชมต้องการอะไร

21. การแสดงบทบาทสมมติ (Roleplaying) การแสดงบทบาทสมมติ ทำให้บุคคลสามารถเชื่อมโยงคำพูดและการแสดง กิจกรรมนี้ใช้ได้กับทุกระดับชั้น เมื่อจบการแสดงแล้ว ควรมีการวิเคราะห์ วิจารณ์บทบาทเหล่านั้น กิจกรรมนี้จะช่วยพัฒนาทักษะ และการหยั่งรู้สถานการณ์ที่ซับซ้อนในงานวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพของบุคคล

22. การเขียน (Writing) กิจกรรมนี้ประกอบด้วยสาส์นการนิเทศการศึกษา คู่มือหลักสูตร รายวิชาที่เรียน จุดสำคัญของกิจกรรมนี้คือการสื่อสารกับโรงเรียน การเขียนนั้นผู้เขียนจะต้องมีความสามารถที่จะสื่อสารความคิด ความรู้สึกของตนให้ผู้อื่นได้ทราบ

23. การฝึกปฏิบัติจริง (Guided practice) เป็นกิจกรรมเดี่ยวหรือกิจกรรมกลุ่มย่อยที่เน้นการกระทำมากกว่าการพูด การฝึกปฏิบัติจริงนี้ ฝึกจากกิจกรรมที่กำหนดขึ้นนอกเหนือไปจากบทเรียน จึงทำให้ผู้ฝึกไม่ต้องถูกบังคับให้อยู่ในขอบเขตของสถานการณ์ในชีวิตจริง การฝึกปฏิบัติเหมาะสมในการพัฒนาทักษะและแก้ปัญหารายบุคคล แต่ปัญหาในการใช้กิจกรรมนี้คือ เป็นการสิ้นเปลืองมาก

พนัส หันนาคินทร์ (2531) เสนอกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับการนิเทศครูผู้สอนไว้ดังนี้

1. การประชุมชี้แจงหรืออภิปรายในปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน เช่น เรื่องจุดมุ่งหมายของหลักสูตร วิธีการสอนแบบต่าง ๆ ความเปลี่ยนแปลงในแนวความคิดทางการศึกษา
2. ทหาทางให้ครูได้อ่านนิตยสารทางวิชาการ เช่น การจัดนิตยสารเหล่านี้ไว้อ่านหรือจัดเวรให้ครูแต่ละคนเสนอผลที่ได้จากการอ่าน พร้อมทั้งวิจารณ์บทความต่าง ๆ ต่อที่ประชุมในหมวดวิชาหรือในโรงเรียน
3. สนับสนุนให้มีการประชุมปฏิบัติการ (Workshop) ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน และการวัดผล ในระยะก่อนเปิดภาคเรียน เช่น การช่วยกันจัดทำโครงการสอน การวิเคราะห์หลักสูตรออกมาในรูปจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม เป็นต้น
4. สนับสนุนให้มีการวิจัยเชิงปฏิบัติ (Action reasearch) การวิจัยเชิงปฏิบัติหมายถึง การค้นคว้าความเป็นไปได้ของงานที่ได้กระทำไปแล้ว ความจริงที่ได้พบว่าย่อมจะนำไปสู่การรู้จักตัวเองดีขึ้น และย่อมจะเป็นรากฐานในการที่จะปรับตัวเองหรือการทำงาน หรือแม้แต่จุดมุ่งหมายบางอย่างให้ดีขึ้น
5. การสาธิตการสอน ซึ่งอาจจะกระทำโดยผู้นิเทศในโรงเรียนนั้น หรืออาจเชิญวิทยากรจากที่อื่นก็ได้ แต่จะให้ดีแล้วครูที่ทำหน้าที่นิเทศนั้น ไม่ใช่เก่งแต่พูดเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม

ปัญหาบางเรื่องที่ครูนำมาปรึกษาอาจจะเกินความสามารถของผู้ทำหน้าที่นี้เทศในโรงเรียน ถ้าเป็นเช่นนั้นก็ควรจะได้รับความจริง และหาทางช่วยเหลือจากวิทยากรภายนอก

6. การไปดูการสอนของครูในโอกาสอันควร โดยเฉพาะครูใหม่ ปัญหาในเรื่องนี้อยู่ที่ว่าจะทำอย่างไร ครูจึงจะไม่เกิดความรู้สึกว่าผู้นี้เทศไปคอยจับผิดในการทำการสอน วิธีแก้ปัญหานี้ในเรื่องก็คือ ความพยายามทำให้ครูเกิดความรู้สึกว่ามีปัญหาในการสอนและต้องการความช่วยเหลือ แนะนำ เพื่อที่จะแก้ปัญหาเหล่านั้น

การจัดกิจกรรมการนิเทศการสอน จึงมีความสำคัญในการปรับปรุงพฤติกรรมการสอนของครู ฉะนั้นผู้ที่มีหน้าที่นี้เทศการสอนจึงควรที่จะจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความจำเป็น และความต้องการของครู แต่ทั้งนี้ควรจะได้รู้ถึงความต้องการในการนิเทศการสอนของครูว่าครูมีความต้องการในเรื่องใดมากน้อยเพียงใด

คุณลักษณะของศึกษานิเทศก์

การนิเทศการศึกษาเป็นงานที่ต้องกระทำร่วมกับบุคคลหลายฝ่าย เพื่อจุดมุ่งหมายที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูในการเรียนการสอนไปในทางที่ดีขึ้น ศึกษานิเทศก์ก็มีส่วนสำคัญที่จะทำให้การนิเทศการศึกษาประสบผลสำเร็จ ดังนั้น ศึกษานิเทศก์จึงจำเป็นต้องมีคุณสมบัติด้านบุคลิกลักษณะที่พึงประสงค์

ศึกษานิเทศก์ควรเป็นบุคคลที่มีความประพฤติเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป และยอมรับของสังคม ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ กรมพลศึกษา (2519) ได้กำหนดคุณลักษณะของศึกษานิเทศก์ในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมพลศึกษา พ.ศ. 2519 ไว้

1. มีประสบการณ์ในการสอนวิชาที่จะนิเทศมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี

2. มีประวัติการปฏิบัติงานดีเด่น

3. มีบุคลิกลักษณะดีเหมาะสมที่จะทำหน้าที่ผู้นำทางวิชาการและบริหารการศึกษา เช่น

เป็นผู้มีความสามารถสูง มีผลงานในวิชาชีพที่จะนิเทศปรากฏ มีความคิดริเริ่มดี มีมนุษยสัมพันธ์เป็นต้น

4. มีความประพฤติเหมาะสมที่จะเป็นแบบอย่างของครูได้
5. เป็นผู้ที่ครูเลื่อมใสศรัทธาในความรู้ความสามารถ โดยถือผลงานเป็นเกณฑ์

สำหรับพลศึกษานิเทศก์นั้น ควรเป็นผู้มีคุณลักษณะเช่นเดียวกับศึกษานิเทศก์สาขาวิชาอื่น ๆ
คุณสมบัติของพลศึกษานิเทศก์ รัชนี้ วิทยาลัยฯ (2526) กล่าวไว้ว่า ควรประกอบด้วย

1. มีศิลปะของการเป็นผู้นำ สามารถชักจูงให้ผู้อื่นทำตามคำแนะนำได้
2. มีมนุษยสัมพันธ์ คือ มีเทคนิคในการพูด สามารถเข้าได้กับทุกคน
3. มีประสบการณ์ในการสอนนักเรียนในโรงเรียนระดับที่นิเทศอย่างน้อย 2 ปี
4. มีความเข้าใจในหลักการของงานนิเทศ รู้จักบทบาท หน้าที่ และขอบข่ายงานของ

ศึกษานิเทศก์

5. เป็นผู้ที่สามารถรอบรู้ มองเห็นเหตุการณ์ในวงกว้าง
6. เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และตรงต่อเวลา
7. เป็นผู้ที่มีเหตุผลและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
8. เป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง
9. มีอารมณ์มั่นคง
10. เป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
11. เป็นผู้ระเบียบวินัย มีวินัยในตนเอง
12. มีความศรัทธาในวิชาชีพของตนเอง
13. มีความซื่อสัตย์และยุติธรรม
14. ประพฤติตนมีเกียรติ เชื้อถือได้ วางตัวให้เป็นตัวอย่างที่ดีของครู

ซารี มณีศรี (2529) ได้แบ่งคุณลักษณะของศึกษานิเทศก์ออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. คุณสมบัติด้านบุคลิกลักษณะ ศึกษานิเทศก์จะต้องสร้างความศรัทธาและความเชื่อถือให้เกิดขึ้นได้ มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีความกระตือรือร้น มองโลกในแง่ดี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีอารมณ์ขัน มีสุขภาพดี สามารถประเมินค่าราคาสิ่งของ มีความจริงใจ และเป็น
- พหุสัจจะ

2. คุณสมบัติด้านวิชาชีพ ศึกษานิเทศก์จะต้องมีความรู้พื้นฐานกว้างขวาง มีความรู้ในวิชาชีพครู มีทักษะในการสอน เข้าใจบทบาทและกระบวนการศึกษา มีความรู้เกี่ยวกับวัสดุการสอน และวิธีสอน มีความสามารถในการวัดผล ตระหนักถึงความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ มีประสิทธิภาพในการทดลองวิจัย และมีความกระตือรือร้นที่จะปรับปรุงตนเอง

3. มีความรู้และทักษะ ดังนี้ มีความรู้ด้านการจัดการ มีความรู้ด้านพฤติกรรมของมนุษย์ มีความรู้ด้านหลักสูตร มีทักษะในทางเทคนิค มีทักษะในการครองตน มีทักษะในการจัดการศึกษา และมีทักษะในการสร้างความคิด นอกจากนี้ศึกษานิเทศก์ยังมีคุณสมบัติที่พอสรุปได้ดังนี้

1. เป็นผู้ประสานงานที่ดี
2. มีความรู้ในหลักการนิเทศการศึกษาที่ดี
3. มีความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ
4. เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี
5. ตระหนักในหลักประชาธิปไตย
6. ให้คำแนะนำและเป็นที่ปรึกษาของครูได้อย่างดี
7. เป็นผู้รักษาความลับเมื่อพบข้อบกพร่องของครูจะแนะนำแก่ครูโดยตรง
8. เป็นผู้มีความระมัดระวัง ในการวินิจฉัยปัญหาต่าง ๆ
9. เป็นผู้ที่คณะครูให้ความไว้วางใจ
10. เป็นคนเปิดเผย เข้าใจมนุษย์

สังัด อุทรานันท์ (2530) ได้รวบรวมคุณลักษณะของศึกษานิเทศก์ไว้ดังนี้

1. ด้านลักษณะส่วนตัว ผู้ที่จะทำหน้าที่เป็นศึกษานิเทศก์ ควรจะเป็นคนที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความมั่นใจในตนเอง มีความอดทน กระฉับกระเฉงว่องไว เป็นคนเปิดเผย ไม่เย่อหยิ่ง และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
2. ด้านความรู้ความสามารถ ผู้ที่เป็นศึกษานิเทศก์ควรเป็นผู้มีความรู้ในระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ มีเทคนิคในการพูด มีความสามารถในการสาธิต การสอน มีความสามารถทางด้านประเมินผลและวิจัย

3. ด้านการแสดงออกทางพฤติกรรม ผู้ที่จะเป็นศึกษานิเทศก์ควรมีความเป็นประชาธิปไตย มีความยุติธรรม มีคุณธรรม ประพฤติดี รู้จักประมาณตน มองโลกในแง่ดี เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รู้จักยกย่องชมเชยผู้ทำดี
4. ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ผู้ที่เป็นศึกษานิเทศก์จะต้องเป็นคนตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีความตั้งใจจริงในการทำงาน

กวินน์ (Gwynn, 1974) ได้กล่าวว่า ศึกษานิเทศก์ควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีความเข้าใจเด็กและครู
2. มีความเชี่ยวชาญในการใช้วัสดุการสอน
3. มีมนุษยสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
4. มีความรู้เชี่ยวชาญในวิธีสอนต่าง ๆ และมีศิลปะในการถ่ายทอดดี
5. เป็นผู้ประสานงานดี
6. มีความรู้ในทางวัดผลและประเมินผลการศึกษา
7. รู้จักส่งเสริมและสนับสนุน หรือกระตุ้นให้ผู้อื่นทำงาน
8. มีความเป็นกันเองเกี่ยวกับผู้ที่เกี่ยวข้อง
9. มีความรู้ในการวางแผน การปรับปรุงหลักสูตร และการวิจัยที่เกี่ยวกับหลักสูตร การเรียนการสอนเป็นอย่างดี
10. มีความคุ้นเคยกับระบบการบริหาร โรงเรียนกับครู นักเรียน และประชาชนในท้องถิ่น

ลอนสเดล (Lonsdale, 1978) ได้วิจัยค้นคว้าเกี่ยวกับคุณลักษณะของศึกษานิเทศก์พบว่า ศึกษานิเทศก์ควรมีลักษณะดังนี้

1. มีความรู้ดี เช่น ด้านการสอน ด้านจิตวิทยา และการถ่ายทอด
2. มีความอดทน
3. มีมนุษยสัมพันธ์ดี

4. เข้ากับผู้อื่นได้
5. รู้จักปรับปรุงตนเอง

จากแนวความคิดดังกล่าวพอสรุปได้ว่า คุณลักษณะของศึกษานิเทศก์นั้น ควรเป็นคนที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความมั่นใจในตนเอง มีความอดทน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีความซื่อสัตย์สุจริต ตั้งใจทำงาน เข้าใจเด็ก และรู้จักปรับปรุงตนเอง

บทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์โดยทั่วไป

สำหรับบทบาทของศึกษานิเทศก์นั้น ได้มีนักการศึกษาหลายท่านกล่าวถึงบทบาทของศึกษานิเทศก์ไว้ดังนี้

ไวส์ (Wiles, 1967) ได้กล่าวถึงบทบาทของศึกษานิเทศก์ไว้ 3 ประการ คือ

1. เป็นผู้ให้ความสนับสนุน (Supporting)
2. เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ (Assisting)
3. เป็นผู้มีส่วนร่วม (Sharing) ในการปรับปรุงการเรียนการสอนมากกว่าการ

แนะนำ หรือสั่งการแต่เพียงอย่างเดียว

เทนเนอร์ (Tanner, 1975) เห็นว่า ศึกษานิเทศก์มีบทบาทดังนี้

1. จัดหลักสูตรให้มีความสมดุล
2. กำหนดเป้าประสงค์ทางการศึกษา
3. จัดเตรียมการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง
4. กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

แฮร์ริส (Harris, 1985) กล่าวถึง หน้าที่และความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์ ไว้ 10 ประการ คือ

1. พัฒนาคู่มือหลักสูตร (Developing Curriculum)
2. จัดระบบการสอน (Organizing for instruction)
3. คัดเลือกครูผู้สอน (Providing staff)
4. อำนวยความสะดวก (Providing facilities)
5. จัดหาวัสดุอุปกรณ์การเรียน (Providing materials)
6. อบรมครูประจำการ (Arranging for inservice education)
7. ปรึมนิเทศครูใหม่ (Orienting staff members)
8. บริการด้านต่าง ๆ (Relating other services to instruction)
9. พัฒนความสัมพันธ์กับชุมชน (Developing public relations)
10. ประเมินผลการเรียนการสอน (Evaluation instruction)

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2536) สรุปว่า ผู้นิเทศมีบทบาทเป็นผู้นำทางวิชาการที่คอยให้การสนับสนุนช่วยเหลือ กระตุ้นส่งเสริมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนการสอน มีบทบาทในฐานะที่ปรึกษา เป็นผู้วัดและประเมินผลการศึกษา นอกจากนี้ยังมีบทบาทเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า บทบาทของศึกษานิเทศก์คือ เป็นผู้ช่วยให้ครูมีพัฒนาการในกระบวนการเรียนการสอน ด้วยวิธีส่งเสริมสนับสนุน ช่วยเหลือ ร่วมมือ กระตุ้น และประสานงาน เพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอน

บทบาทหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ กรมพลศึกษา

กรมพลศึกษา (2535) ได้กำหนดให้ศึกษานิเทศก์ กรมพลศึกษา มีหน้าที่ในการนิเทศฝึกอบรม และส่งเสริมมาตรฐานการจัดการศึกษาทางด้านพลศึกษา สุขศึกษา ลูกเสือ ยุวกาชาด

กีฬา นันทนาการ วิทยาศาสตร์การกีฬา และกิจกรรมนักเรียนให้กับโรงเรียนในสังกัดกระทรวง
ศึกษาธิการ

ศึกษานิเทศก์ มีหน้าที่ความรับผิดชอบดังนี้

1. พัฒนาและฝึกอบรมบุคลากร ผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมและพัฒนาการสอน
วิชาพลศึกษา สุขศึกษา ลูกเสือ ยุวกาชาด กีฬา นันทนาการ วิทยาศาสตร์การกีฬา และกิจกรรม
นักเรียน
2. จัดและพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานทางด้านพลศึกษา สุขศึกษา กีฬา นันทนาการ ลูกเสือ
ยุวกาชาด และกิจกรรมนักเรียน ของสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อพัฒนามาตรฐาน
การศึกษาในสาขาวิชาดังกล่าว
3. นิเทศและติดตามผลมาตรฐานการจัดการศึกษาทางด้านวิชาพลศึกษา สุขศึกษา
ลูกเสือ ยุวกาชาด กีฬา นันทนาการและกิจกรรมนักเรียน
4. จัดทำคู่มือ เอกสารทางวิชาการ สื่อการสอน โสตทัศนอุปกรณ์วิชาพลศึกษา
สุขศึกษา ลูกเสือ ยุวกาชาด กีฬา นันทนาการและกิจกรรมนักเรียน
5. ศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาพลศึกษา
สุขศึกษา ลูกเสือ ยุวกาชาด กีฬา นันทนาการและกิจกรรมนักเรียน
6. ร่วมพัฒนาหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการทั้งในระดับกระทรวงและระดับท้องถิ่น
7. นิเทศ ส่งเสริม และสนับสนุนการจัดการศึกษาของ โรงเรียนกีฬา และวิทยาลัย
พลศึกษา
8. ปฏิบัติงานร่วมกันหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือที่
ได้รับมอบหมาย

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมพลศึกษา (2531) ได้กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของ
ศึกษานิเทศก์ กรมพลศึกษา ประจำเขตการศึกษา ไว้ดังนี้คือ

1. รับนโยบายจากกรมและหน่วยศึกษานิเทศก์ ส่วนกลาง ไปปฏิบัติและปรับปรุงให้
เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

2. นิเทศ ตรวจสอบ และติดตามผลการใช้หลักสูตรวิชาพลศึกษา สุขศึกษา ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ นันทนาการ กีฬา และกิจกรรมเยาวชน ภายในเขตการศึกษา

3. ศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย การเรียนการสอนวิชาพลศึกษา สุขศึกษา ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ นันทนาการ กีฬา และกิจกรรมเยาวชน รวบรวมจัดทำ ข้อเสนอแนะต่อกรมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภายในเขตการศึกษาเพื่อแก้ไขต่อไป

4. ประชุม อบรม สัมมนา เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาพลศึกษา สุขศึกษา ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ นันทนาการ กีฬา และกิจกรรมเยาวชน เพื่อนำไปพัฒนา ให้มีมาตรฐานสูงขึ้น

5. จัดทำเอกสาร คู่มือ ตำรา วิชาการที่เกี่ยวข้องกับวิชาพลศึกษา สุขศึกษา ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ นันทนาการ กีฬา และกิจกรรมเยาวชน เผยแพร่ให้ครู ผู้สอนและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนและหลักสูตร

6. ปฏิบัติงานหรือโครงการต่าง ๆ ที่กระทรวง ทบวง กรม กอง และเขตศึกษามอบหมายให้ปฏิบัติเกี่ยวกับงานพัฒนาคุณภาพของวิชาการ งานพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านสุขภาพอนามัยของเยาวชนและประชาชน โดยทั่วไป

7. ประสานงานให้คำแนะนำช่วยเหลือและให้ความร่วมมือกับศึกษานิเทศก์ส่วนกลาง จังหวัด วิทยาลัยพลศึกษา และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องตามโครงการให้บรรลุเป้าหมาย

8. จัดการแข่งขันกีฬา และการพัฒนาการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพของมวลชนตามที่ กระทรวง ทบวง กรม กอง และเขตศึกษามอบหมาย

9. จัดทำข้อมูลและสถิติทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับงานของกรมพลศึกษา

10. ติดตาม ประเมิน สรุปรายงานผลการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมพลศึกษา (2531) หน้าที่ของศึกษานิเทศก์ กรมพลศึกษาประจำ จังหวัด มีหน้าที่ดังนี้

1. เป็นผู้แทนกรมพลศึกษาไปปฏิบัติหน้าที่เพื่อสนองนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

2. นิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรวิชาพลศึกษา สุขศึกษา ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ นันทนาการ และศูนย์ฝึกกีฬาภายในจังหวัดให้ได้มาตรฐาน

3. จัดประชุมอบรม สัมมนา วิชาพลศึกษา สุขศึกษา ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด นันทนาการและกีฬา ในสถานศึกษาทุกสังกัด

4. ศึกษา วิเคราะห์ ค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย วิทยาศาสตร์การกีฬา การเรียนการสอนวิชาพลศึกษา สุขศึกษา ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ นันทนาการ กีฬา และกิจกรรมเยาวชน และนำไปพัฒนาให้มีมาตรฐานสูงขึ้น

5. จัดทำเอกสาร คู่มือ ตำรา นวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิชาพลศึกษา สุขศึกษา ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ นันทนาการ กีฬาและกิจกรรมเยาวชน เผยแพร่ให้กับครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปใช้พัฒนาการเรียนการสอน

6. ปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาจังหวัดและโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับกรมพลศึกษา ตามที่จังหวัดมอบหมาย

7. ประสานงานและให้ความร่วมมือกับหน่วยงานของกรมพลศึกษา และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

8. จัดและดำเนินการแข่งขันกีฬา และส่งเสริมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพมวลชน

9. จัดทำข้อมูล และสถิติทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับงานของกรมพลศึกษา

10. ติดตาม ประเมินผล สรุปรายงานผลการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ ต่อกรมพลศึกษา

ความต้องการเสริมสมรรถภาพในการนิเทศวิชาพลศึกษา

ความหมายของความต้องการ

นักการศึกษาและนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้หลายประเด็นด้วยกัน ประกอบด้วย

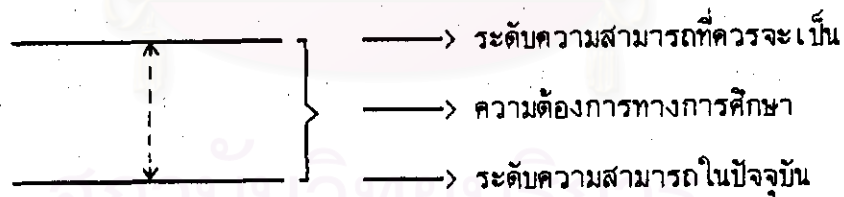
สตัฟเฟิลบีม และคณะ (Stufflebeam and others, 1985) ได้ให้คำนิยามว่า

"Needs" คือ บางสิ่งบางอย่างที่จำเป็นต้องได้รับการตอบสนองหรือเกิดประโยชน์หากได้รับการตอบสนอง ภายใต้อิทธิพลของความจำเป็นที่ชัดเจน

คอฟแมน และ อิงลิช (Kaufman and English, 1979) ได้ให้ความหมายของความต้องการ (Need) ว่า หมายถึง ช่องว่าง (Gap) ระหว่างผลผลิตที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน กับผลผลิตที่เราต้องการ โดยนำช่องว่างที่ได้รับมาจัดลำดับความสำคัญแล้วเลือกเอาสิ่งสำคัญที่สุดเป็นความต้องการที่จะกระทำก่อน

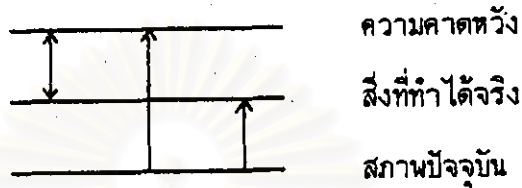
แมกนีย์ล (McNeil, 1977) ได้ให้ความหมายของความต้องการ (Need) ว่า หมายถึง สภาพการณ์ที่มีความไม่สอดคล้องกันระหว่างพฤติกรรม หรือเจตคติของผู้เรียนในสถานะที่ยอมรับกับสถานะที่ได้จากการสังเกต

โนลล์ (Knowled อ้างถึงใน รัตนา นุ่มไพศาล, 2528) อธิบายความต้องการทางการศึกษาว่า เป็นความแตกต่างระหว่างระดับความสามารถในปัจจุบันกับระดับความสามารถที่สูงกว่า ในอันที่จะกระทำการใด ๆ ให้ประสบผลตามที่ตัวเองส่วนหนึ่งองค์กรส่วนหนึ่งเป็นผู้กำหนด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ช่องว่างระหว่างแรงบันดาลใจกับความเป็นจริงของคนหนึ่ง ดังแผนภูมิข้างล่างนี้

ความสามารถในที่นี้ รวมความถึง ความรู้ ทักษะ ทัศนคติ และการประสบผลสำเร็จ ผู้ใดก็ตามที่สามารถบอกได้ว่าความสามารถจริง ๆ ของเขาควรจะเป็นเช่นไรและความสามารถในขณะนั้นมีอยู่แค่นั้นอย่างชัดเจนแล้วผู้นั้นก็สามารถจะรู้ความต้องการทางการศึกษาคืออะไร และถ้าเขารู้แน่ชัดว่าความต้องการทางการศึกษาคืออะไรแล้ว ผู้นั้นก็จะมีแรงเร้าที่อยากจะเรียนมากขึ้น และถ้าความต้องการของผู้นั้นสอดคล้องกับความต้องการขององค์กร สังคมที่มีต่อเขาแล้วก็จะยิ่งเป็นเครื่องสนับสนุนให้การศึกษาที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

เจษฎา แซ่มประเสริฐ (2534) ให้ความหมายของคำว่า ความต้องการว่า หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการหาปัญหา หรือสิ่งที่ยังบกพร่องที่ทำงานไม่บรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการ จากสภาพที่ควรจะเป็น

สุภัทตร์ พินูสัย (2535) กล่าวว่า ความต้องการ คือ เจือจางความไม่สอดคล้องระหว่างสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน (Actual conditions) กับสภาพที่ควรจะเป็น หรือสภาพที่ต้องการ (Desired conditions) เป็นสภาพที่จำเป็นต้องได้รับการตอบสนอง หรือดำเนินการแก้ไข

จากความหมายของความต้องการ (Need) ตามที่นักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้สรุปได้ว่า ความต้องการ คือ สภาพการณ์ที่ไม่สอดคล้องกันระหว่างสิ่งที่ครุมีอยู่ด้านความรู้ความเข้าใจ และการปฏิบัติในการเรียนการสอน กับสิ่งที่จุดประสงค์ตั้ง

ประเภทของความต้องการ

มีผู้เสนอแนวคิดในการจำแนกประเภทของความต้องการไว้ดังนี้

สตั้นเฟิลบีม และคณะ (Strufflebeam and Others, 1985) ได้จำแนกประเภทของความต้องการจำแนกออกเป็น 4 ทศนะ คือ

1. ทศนะเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความไม่สอดคล้อง (The discrepancy view) ตามทศนะนี้ คือ ความไม่สอดคล้องระหว่างสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่ควรจะเป็น

2. ทักษะเชิงประชาธิปไตย (The democratic view) จะเน้นการศึกษาตามต้องการ ตามการรับรู้ของกลุ่มบุคคลอ้างอิงที่สำคัญ ๆ ขององค์การนั้น ๆ และถือเอาความต้องการของบุคคลเหล่านั้นเป็นความต้องการขององค์การ

3. ทักษะเชิงวิเคราะห์ (The analytic view) จะเน้นการรวบรวมปัญหาอย่างเป็นระบบ และแก้ปัญหาอย่างมีแบบแผน

4. ทักษะเชิงวินิจฉัยวิเคราะห์ (The diagnostic view) กลุ่มนี้จะมองความต้องการจำเป็นในลักษณะของจำเป็นขั้นพื้นฐาน ซึ่งถ้าขาดหายไปหรือไม่ได้รับการตอบสนองแล้วจะเกิดความเสียหาย หรือเกิดอันตราย

โมโรนี (Moroney อ้างถึงใน เสาวมีย์ พนิชโยวาท, 2535) ได้จำแนกความต้องการออกเป็น 4 ลักษณะ คือ

1. "Normative needs" เป็นความต้องการที่ยึดมาตรฐานที่ชัดเจน เป็นตัวเปรียบเทียบ เช่น อัตราส่วนครูต่อนักเรียน
2. "Perceived needs" เป็นความต้องการตามการรับรู้ของบุคคล
3. "Expressed needs" เป็นภาวะของความต้องการ ที่แสดงให้เห็นโดยจำนวนผู้แสดงความต้องการ หรืออยู่ในสภาวะที่เป็นปัญหา
4. "Relative needs" ได้จากการพิจารณาการได้รับบริการ ในเขตพื้นที่ต่างกัน เป็นการพิจารณาในแง่ของความเท่ากันของการได้รับบริการ

การจำแนกประเภทของความต้องการ มีประโยชน์อย่างยิ่งในการพิจารณากระบวนการประเมินความต้องการ เพื่อหาวิธีการแก้ไขและดำเนินการแก้ไขจากสภาพที่เป็นจริงไปสู่สภาพที่ควรเป็น

วิธีการศึกษาความต้องการ

การศึกษาหาความต้องการนั้น สามารถศึกษาจากสภาพการณ์ที่ไม่สอดคล้องดังกล่าวข้างต้น อันเป็นสิ่งที่นำมาซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นและจะต้องหาทางแก้ไข เพื่อให้เกิดเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น โดยใช้วิธีการประเมินความต้องการ (Need assessment) คอฟแมน และ อิงลิช (Kaufman and English, 1979) ให้ทัศนะว่า การประเมินความต้องการเป็นกระบวนการประเมินช่องว่าง (Gap) ระหว่างผลผลิตที่เป็นอยู่ในสภาพปัจจุบันกับผลผลิตที่เราต้องการ และจัดช่องว่างตามลำดับความสำคัญ เลือกเอาสิ่งที่มีความสำคัญไปปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา หรือสนองความต้องการเหล่านั้น

สำหรับการหาความต้องการที่ผู้วิจัยนำมาเป็นหลักการ เพื่อศึกษาถึงความต้องการเสริมสมรรถภาพการนิเทศวิชาพลศึกษา ของศึกษานิเทศก์ สังกัดกรมพลศึกษา ในการวิจัยในครั้งนั้น ใช้วิธีการศึกษาจากสภาพการณ์ของความไม่สอดคล้อง หรือสภาพการณ์ที่อยู่ระหว่างสิ่งที่ปฏิบัติหรือเข้าใจกันอยู่ในสภาพปัจจุบัน กับสิ่งที่เห็นจุดประสงค์ที่ควรจะต้องเป็นตามหลักการที่ตั้งไว้ ถ้าสิ่งใดศึกษานิเทศก์ สังกัดกรมพลศึกษา ขาดความรู้ความเข้าใจ แสดงว่าสิ่งนั้นเป็นความต้องการ (Needs) ของ ศึกษานิเทศก์ สังกัดกรมพลศึกษา ที่ต้องการจะได้รับความรู้ ความเข้าใจในสิ่งนั้น คือ ศึกษานิเทศก์ซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่ในการนิเทศ จะได้ทำหน้าที่ตรงกับความต้องการของผู้รับการนิเทศอย่างแท้จริง

กู๊ด (Good, 1973) ให้ความหมายของสมรรถภาพไว้ว่า หมายถึง ทักษะ (Skill) มโนทัศน์ (Concept) และทัศนคติ (Attitude) ที่จะต้องมีในการทำงานทุกชนิด และสามารถประยุกต์วิธีการและความรู้พื้นฐานไปใช้กับสถานการณ์จริงได้ นอกจากนี้ เพ็ญจันทร์ เทพบุรณะ (2533) ได้ให้ความหมายคล้ายคลึงกันว่า สมรรถภาพ หมายถึง ความสามารถที่เป็นผลมาจากความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติ ซึ่งเป็นผลทำให้เกิดความสามารถในการแสดงพฤติกรรมหรือกระบวนการ ในการดำเนินงานในหน้าที่ที่รับผิดชอบให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่พึงปรารถนาได้

จากข้อความดังกล่าวพอสรุปได้ว่า ความต้องการเสริมสมรรถภาพในการนิเทศวิชา
พลศึกษา หมายถึง สิ่งที่ศึกษานิเทศก์ต้องการให้มีการเสริมความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและเจตคติ
ในการนิเทศการศึกษาในเรื่องคุณลักษณะและเจตคติในการนิเทศวิชาพลศึกษา บทบาทหน้าที่และ
ความรับผิดชอบของการนิเทศวิชาพลศึกษา การจัดการนิเทศวิชาพลศึกษา และความรู้เกี่ยวกับการ
นิเทศวิชาพลศึกษา จนสามารถดำเนินงานการนิเทศการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น สมรรถภาพในการนิเทศวิชาพลศึกษาที่ควรเสริมให้แก่ศึกษานิเทศก์เพื่อปฏิบัติงาน
ในหน้าที่ที่สำคัญมี 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านคุณลักษณะและเจตคติของศึกษานิเทศก์ หมายถึง ความต้องการมีความรู้ใน
ทุก ๆ ด้าน มีเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้และมีความรู้สึก เชื้อศรัทธาต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดพร้อมที่จะ
ประพฤติปฏิบัติต่อสิ่งนั้น
2. ด้านบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของการนิเทศวิชาพลศึกษา หมายถึง ความ
ต้องการให้ผู้นิเทศมีบทบาทเป็นผู้นำทางวิชาพลศึกษาที่คอยให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ กระตุ้น ส่ง
เสริม และมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาพลศึกษา เป็นที่ปรึกษา วัตถุประสงค์และประเมินผล
และการประสานงานในหน้าที่การนิเทศวิชาพลศึกษา
3. ด้านการจัดการนิเทศวิชาพลศึกษา หมายถึง ความต้องการการวางแผนการนิเทศ
อย่างมีระบบ เลือกใช้รูปแบบต่าง ๆ ของการนิเทศได้อย่างเหมาะสมกับสภาพการณ์
4. ด้านความรู้เกี่ยวกับการนิเทศวิชาพลศึกษา หมายถึง ความต้องการให้มีความรู้
ความเข้าใจในหลักและวิธีการสอนวิชาพลศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามหลักการ ปรัชญา และจุด
มุ่งหมายของการพลศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยภายในประเทศ

เสกสรรค์ นาควงศ์ (2522) ได้ทำวิจัยเรื่องบทบาทและหน้าที่ของศึกษานิเทศก์สาขา
พลศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหน้าที่และความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์สาขาวิชาพลศึกษา

ในด้านต่าง ๆ เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์สาขาวิชาพลศึกษาและครูพลศึกษาเกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์สาขาวิชาพลศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ศึกษานิเทศก์สาขาวิชาพลศึกษาควรเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีความศรัทธาในวิชาชีพ เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่และชอบทำงานของตนเอง บทบาทและหน้าที่สำคัญของศึกษานิเทศก์สาขาวิชาพลศึกษา ได้แก่ การวางแผนร่วมกันกับครู ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเรียนการสอน จัดอบรม เผยแพร่ผลการค้นคว้าวิจัยทางวิชาการ วางนโยบายเกี่ยวกับหลักสูตร โครงการสอน ประมวลการสอน สาธิตเทคนิควิธีสอน สาธิตการใช้อุปกรณ์การสอน จัดทำหนังสืออ่านประกอบ รับผิดชอบในการวัดผลและประเมินผลทางพลศึกษา จัดทำข้อสอบมาตรฐาน จัดประชุมสัมมนาในด้านการวัดผลและประเมินผลวิชาพลศึกษา ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการประดิษฐ์บำรุงรักษาซ่อมแซมอุปกรณ์ และเสนอแนะอุปกรณ์กีฬาสำหรับโรงเรียน ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดแข่งขันกีฬาทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมันทนาการ ดำเนินการวิเคราะห์และพัฒนาหลักฐานสำหรับเด็กปกติ เป็นที่ปรึกษาในการฝึกอบรมครูพลศึกษา เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน จากการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูพลศึกษาและศึกษานิเทศก์เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของศึกษานิเทศก์สาขาวิชาพลศึกษา ปรากฏว่าไม่มีความแตกต่างกัน

วีระชาติ นักสอน (2523) ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของศึกษานิเทศก์จังหวัด ในความคิดเห็นของครูใหญ่และครูผู้สอนในเขตการศึกษา 8 ผลการวิจัยพบว่า

คุณลักษณะที่พึงประสงค์อยู่ในระดับสูงด้านปฏิบัติงาน ได้แก่ เรื่องเกี่ยวกับปฏิบัติงานด้วยความรักและศรัทธาในหน้าที่ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรประถมศึกษาเป็นอย่างดี รู้จักใช้ภาษาง่าย ๆ สื่อความหมายกับครู

ด้านบุคลิกภาพ ได้แก่ เรื่องเกี่ยวกับเป็นผู้มีความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นคนเปิดเผย ไม่ปิดบังอำพรางความรู้ ไม่เป็นคนหยิ่งถือตัว รู้จักควบคุมอารมณ์ รู้จักแต่งกายได้เหมาะสมกับโอกาสและสภาพแวดล้อม มีอารมณ์ขัน มีกิริยาท่าทางกระฉับกระเฉงคล่องแคล่วว่องไว

ด้านมนุษยสัมพันธ์ ได้แก่ เรื่องเกี่ยวกับมีความจริงใจในการปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น ไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก เป็นกันเองกับครูและพนักงาน มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ชี้แนะแจ่มใสอยู่เสมอ เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี เป็นผู้มองโลกในแง่ดี

ผกาทิพย์ แก้วฉวีรังษี (2524) ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทของศึกษานิเทศก์ สังกัด กรุงเทพมหานคร โดยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทที่เป็นจริงของศึกษานิเทศก์ สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ศึกษาบทบาทของศึกษานิเทศก์ตามความต้องการของผู้บริหาร โรงเรียนและครู สังกัดกรุงเทพมหานคร และเปรียบเทียบบทบาทของศึกษานิเทศก์ตามความต้องการของผู้บริหาร โรงเรียน และครูกับบทบาทของศึกษานิเทศก์ตามความเป็นจริง ผลการวิจัยพบว่า ศึกษานิเทศก์ มีความเห็นว่าได้ปฏิบัติอยู่ในระดับมากเพียงงานเดียว คือ ด้านการผลิตเอกสารทางวิชาการและ สื่อการเรียนการสอน ส่วนด้านอื่น ๆ นอกนั้นได้ปฏิบัติในระดับปานกลาง ผู้บริหารโรงเรียนมีความ เห็นว่า ศึกษานิเทศก์ได้ปฏิบัติในระดับปานกลาง 2 ด้าน คือ ด้านการผลิต เอกสารวิชาการ และ ผลิตสื่อการเรียนการสอน และด้านการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและประเมิน มาตรฐานโรงเรียน ส่วนนอกนั้นจะอยู่ในระดับน้อย และสำหรับครูนั้นมีความเห็นว่ศึกษานิเทศก์ ปฏิบัติในบทบาทต่าง ๆ ในระดับน้อยทุกด้าน ตามความต้องการของผู้บริหารโรงเรียนนั้น ผู้บริหาร โรงเรียนต้องการให้ศึกษานิเทศก์ปฏิบัติในระดับมากทุกด้าน สำหรับครูต้องการให้ศึกษานิเทศก์ ปฏิบัติงาน 7 ด้าน ในระดับมาก ส่วนด้านการบริหารนั้น ครูเห็นว่าควรปฏิบัติในระดับน้อย ความ ต้องการให้ศึกษานิเทศก์ปฏิบัติในบทบาทต่าง ๆ ของผู้บริหาร โรงเรียนและครูนั้น เมื่อเทียบกับการปฏิบัติจริงของศึกษานิเทศก์แล้ว พบว่าไม่มีความแตกต่างกัน

สำราญ ชวนวัน (2524) ได้ทำการวิจัยเรื่องความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทด้าน วิชาการของศึกษานิเทศก์ประจำสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 5 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความคาดหวังของผู้บริหาร และครูผู้สอน เกี่ยวกับคุณสมบัติของศึกษานิเทศก์ ประจำสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 5 เพื่อศึกษาความคาดหวังของผู้บริหาร และครูผู้สอน เกี่ยวกับบทบาททางด้านวิชาการของศึกษานิเทศก์ ประจำสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัด เขตการศึกษา 5 และเพื่อเปรียบเทียบความคาดหวังระหว่างผู้บริหาร กับครูผู้สอน เกี่ยว

กับบทบาทด้านวิชาการของศึกษานิเทศก์ประจำสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 5 ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารและครูผู้สอน มีความคาดหวังเกี่ยวกับคุณสมบัติของศึกษานิเทศก์ ว่าศึกษานิเทศก์ควรมีคุณลักษณะที่ต่ำกว่าปริญญาตรี มีอายุ 31 - 40 ปี มีประสบการณ์เป็นครูก่อนมากกว่า 7 ปี ทำการนิเทศได้อย่างน้อย 2 วิชา/กลุ่มประสบการณ์ และมีประสบการณ์สอนวิชาที่จะทำการนิเทศมาก่อน 3 - 4 ปี และควรเป็นกันเองกับครู มีมนุษยสัมพันธ์ มีบุคลิกดี

พัชรี ศิลปไชย (2524) ทำการวิจัยเรื่อง ความต้องการทางด้านการนิเทศของครูพลศึกษาในโรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมศึกษา โดยส่งแบบสอบถามไปยังหัวหน้าหมวดพลานามัย และครูพลศึกษาโรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมศึกษา จำนวน 284 คน ผลการวิจัยพบว่า ครูพลศึกษามีความต้องการทางด้านการนิเทศในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านคุณสมบัติของพลศึกษานิเทศก์ ได้แก่ ต้องการให้พลศึกษานิเทศก์มีความรับผิดชอบในหน้าที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ เป็นกันเอง เข้ากับผู้อื่นได้ดี มีความศรัทธาในอาชีพของตน มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความเป็นประชาธิปไตย มีความเป็นผู้นำ และสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี

2. ด้านการเรียนการสอน ได้แก่ ต้องการให้พลศึกษานิเทศก์จัดให้มีการอบรมแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็น ตลอดจนเทคนิควิธีสอนพลศึกษาระหว่างครูพลศึกษาในเขตการศึกษาเดียวกัน ช่วยจัดหาหรือแนะนำตำรา เอกสาร หรือคู่มือ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนพลศึกษา และช่วยแนะนำวิธีการสอนแปลก ๆ ใหม่ ๆ อยู่เสมอ

3. ด้านอาคาร สถานที่ และอุปกรณ์ ได้แก่ ต้องการให้พลศึกษานิเทศก์ช่วยจัดหาอุปกรณ์ที่โรงเรียนขาดแคลน จัดทำสื่อทัศนูปกรณ์ประกอบการสอน ร่วมมือกับทางโรงเรียนในการหารายได้พิเศษเพื่อซื้ออุปกรณ์หรือสร้างสนามฝึกพลศึกษา และช่วยแนะนำในการผลิตอุปกรณ์ทางพลศึกษาขึ้นใช้เอง

4. ด้านการประเมินผล ได้แก่ ต้องการให้พลศึกษานิเทศก์จัดประชุม สัมมนา เพื่อเผยแพร่ความรู้ในด้านการวัดและประเมินผลทางพลศึกษาภายในเขตการศึกษาเดียวกัน ช่วยวิเคราะห์ปัญหาหลักสูตรและการเรียนการสอนพลศึกษา และช่วยสร้างแบบทดสอบมาตรฐานเพื่อวัดผลวิชาพลศึกษา

5. ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร ได้แก่ ต้องการให้พลศึกษานีเทศก์ช่วยสนับสนุน ส่งเสริมยกระดับมาตรฐานทางการกีฬาของโรงเรียนและส่งเสริมการแข่งขันกีฬาภายในและภายนอกโรงเรียน ให้คำแนะนำในการจัดกิจกรรมการแข่งขันกีฬาภายในโรงเรียน และช่วยประสานงานระหว่างฝ่ายบริหารกับสายวิชาพลศึกษา เพื่อสนับสนุนและให้งบประมาณในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรทางด้านพลศึกษาอย่างเพียงพอ

6. ด้านอื่น ๆ ชนิดของการนิเทศที่ครูพลศึกษาต้องการ ได้แก่ การนิเทศแบบเยี่ยมเยียน (โดยพลศึกษานีเทศก์มาเอง) แบบสาธิต และแบบประชุมใหญ่

การเปรียบเทียบความคิดเห็นของหัวหน้าหมวดพลศึกษานามัย กับครูพลศึกษาเกี่ยวกับความต้องการนิเทศทางด้านต่าง ๆ ทั้ง 6 ด้าน ปรากฏว่า ส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากการวิเคราะห์ความแปรปรวน ปรากฏว่า ความคิดเห็นของครูพลศึกษาแต่ละเขตการศึกษา ทั้ง 12 เขต เกี่ยวกับความต้องการด้านการนิเทศ ส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

วนิดา เลิศกมลกาญจน์ (2526) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหารและศึกษานีเทศก์เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของศึกษานีเทศก์เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของนิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดในเขตภาคเหนือ การวิจัยนี้ได้จำกัดขอบเขตของการปฏิบัติงานของศึกษานีเทศก์ในปี 2524 เท่านั้น กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยหัวหน้าหน่วยศึกษานีเทศก์ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติในภาคเหนือ จำนวน 16 คน และศึกษานีเทศก์ทั้งหมดจำนวน 184 คน ผลการวิจัยพบว่า งานที่ศึกษานีเทศก์ได้ทำมากที่สุดได้แก่ การจัดทำงบประมาณเพื่อการพัฒนาการประถมศึกษาในจังหวัด งานที่ทำมาก ได้แก่ การสนับสนุน งานวิชาการในโรงเรียน งานวิชาการอื่นที่ได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด การจัดทำข้อมูลและสถิติทางการศึกษาของจังหวัดและการจัดตั้งบริการ สำหรับงานที่ทำน้อย ได้แก่ การส่งเสริมการจัดทำเครื่องมือวัดผล การวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนให้เป็นไปตามมาตรฐานการสอน การประสานงานพัฒนาบุคลากรของจังหวัด สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของศึกษานีเทศก์ จังหวัดส่วนใหญ่มักเกี่ยวข้องกับความสะดวกในการขอใช้เครื่องมือจากหน่วยงานอื่น การขาด

งบประมาณ การขาดบุคลากร การขาดผู้ชำนาญการโดยเฉพาะ การขาดความรู้ความเข้าใจในการทำงาน เช่น การวิจัย การไม่มีเวลาเพียงพอเพราะปฏิบัติงานในหน้าที่อื่นมากเกินไป การขาดการประสานงาน ขาดแรงจูงใจและขาดความสนใจเฉพาะด้าน (เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด จริยธรรมและวัฒนธรรม) การไม่ได้รับข้อมูลที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง (เช่น งานจัดทำสถิติทางการศึกษา) สำหรับงานที่รับมอบหมายพิเศษนั้น มักประสบกับปัญหาไม่ตรงกับความรู้ความสามารถ และมีแรงกดดันมากเกินไป

ศุภทินี มติทธิบุรินทร์ (2526) ได้ทำวิจัยเรื่อง ปัญหาการนิเทศและการเรียนการสอนวิชาพลศึกษา ใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยส่งแบบสอบถามไปยังผู้บริหารโรงเรียน ครูพลศึกษา และพลศึกษานิเทศก์ รวมทั้งสิ้น 162 คน ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการนิเทศและการเรียนการสอนวิชาพลศึกษาใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่เป็นปัญหามาก ได้แก่ จำนวนพลศึกษานิเทศก์มีน้อย พลศึกษานิเทศก์ไม่ค่อยมีเวลามานิเทศ ครูพลศึกษามีไม่เพียงพอกับความต้องการของสถานศึกษา จำนวนชั่วโมงการสอนของครูพลศึกษามีมากเกินไป นักเรียนไม่มีตำราอ่านประกอบการเรียนวิชาพลศึกษา ไม่มีห้องเปลี่ยนเครื่องแต่งตัวโดยเฉพาะ ขาดหนังสือกติกาใหม่ ๆ ของกีฬาบางประเภท ขาดหนังสือ เอกสาร และวารสารทางพลศึกษา ขาดหนังสือเกี่ยวกับเทคนิคการสอนวิชาพลศึกษา การใช้การปรับปรุงอาคารสถานที่ที่ใช้สอนวิชาพลศึกษายังไม่เหมาะสม การจัดเตรียมอาคารสถานที่ต่าง ๆ ในการเรียนการสอนวิชาพลศึกษายังไม่เหมาะสม โรงเรียนขาดงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์กีฬาและวัสดุสิ้นเปลืองทางการกีฬา สถานที่เรียนในร่มมีไม่เพียงพอ หนังสืออ่านประกอบการเรียนการสอนวิชาพลศึกษามีไม่เพียงพอ อุปกรณ์พลศึกษาไม่สอดคล้องกับจำนวนนักเรียน และขาดการวางแผนการสอนร่วมกันระหว่างครูพลศึกษากับพลศึกษานิเทศก์

เกษร มงคล (2528) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 โดยส่งแบบสอบถามไปให้ผู้บริหารและครูในกลุ่มทดลอง และนอกกลุ่มทดลองของโครงการพัฒนาการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 จำนวน 1,007 คน (ในกลุ่มทดลอง 362 คน นอกกลุ่มทดลอง 645) ผลการวิจัยพบว่า สภาพการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา

ที่อยู่ในกลุ่มทดลอง และนอกกลุ่มทดลองของโครงการพัฒนางานวิชาการภายใน โรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 มีการปฏิบัติดังนี้

1. โรงเรียนทั้ง 2 กลุ่ม มีนโยบายการนิเทศการศึกษาที่กำหนดโดยผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร และหัวหน้าหมวดวิชา และได้แจ้งให้คณะครูทราบทั่วกัน
2. โรงเรียนในกลุ่มทดลอง มีการตั้งคณะกรรมการนิเทศการศึกษา ส่วนโรงเรียนนอกกลุ่มทดลอง ไม่มีการตั้งคณะกรรมการดังกล่าว
3. โรงเรียนในกลุ่มทดลอง มีการสำรวจความต้องการทางการนิเทศการศึกษา ส่วนโรงเรียนนอกกลุ่มทดลอง ไม่มีการสำรวจ
4. โรงเรียนในกลุ่มทดลองมีการวางแผนการนิเทศการศึกษา โดยคณะกรรมการการนิเทศการศึกษาของโรงเรียน แล้วชี้แจงให้คณะครูได้ทราบ ส่วนโรงเรียนนอกกลุ่มทดลอง ไม่มีการวางแผน
5. โรงเรียนในกลุ่มทดลอง มีการให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงาน โดยการประชุมในหมวดวิชาและส่งครูไปรับการอบรม ครู อาจารย์ในโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลาง เคยมีความรู้เรื่องการนิเทศมาก่อน ส่วนโรงเรียนนอกกลุ่มทดลอง มีการให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงาน โดยการส่งครูไปรับการอบรมและครู อาจารย์ส่วนมากมีความรู้เรื่องการนิเทศมาก่อนแล้วเช่นกัน
6. โรงเรียนทั้ง 2 กลุ่ม ดำเนินการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษา เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน โรงเรียนในกลุ่มทดลอง ได้รับการนิเทศจากครู-อาจารย์ที่มีความสามารถ ส่วนโรงเรียนนอกกลุ่มทดลอง ได้รับจากหัวหน้าหมวดวิชา และครู-อาจารย์ที่มีความสามารถ
7. โรงเรียนทั้ง 2 กลุ่ม ผู้นิเทศได้รับการสนับสนุนเสริมกำลังใจจากผู้บริหาร และได้รับความชื่นชมจากครู-อาจารย์ โรงเรียนในกลุ่มทดลอง มีการสนับสนุนด้านให้คำปรึกษา และด้านวัสดุอุปกรณ์ ส่วนโรงเรียนนอกกลุ่มทดลองมีการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์
8. โรงเรียนทั้ง 2 กลุ่ม มีการติดตามและประเมินผลการนิเทศ โดยใช้วิธีการสังเกต โรงเรียนในกลุ่มทดลอง ผู้ติดตามผลงานคือ หัวหน้าหมวดวิชาและผู้เกี่ยวข้อง มีการเสนอผลการปฏิบัติงานในที่ประชุม และเก็บผลการประเมินเป็นข้อสรุปไว้ใช้ประโยชน์ ส่วนโรงเรียนนอกกลุ่มทดลอง ผู้ติดตามผลคือหัวหน้าหมวดวิชา แต่ไม่มีการเสนอผลการปฏิบัติงานแต่มีการเก็บผลการประเมินเป็นข้อสรุปไว้ใช้ประโยชน์ต่อไป

9. โรงเรียนทั้ง 2 กลุ่มมีการปรับปรุงการดำเนินงานในส่วนที่เป็นปัญหา โดยใช้วิธีประชุม สัมมนา

การจัดโครงการ .เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2528 พบว่า โรงเรียนทั้ง 2 กลุ่ม ส่วนมากจัดเป็นโครงการระยะสั้น การดำเนินงานตามโครงการ ประสบปัญหาการปฏิบัติงานไม่ทันตามกำหนดเวลา ด้วยสาเหตุที่มีเวลาน้อย ส่วนโครงการที่สำเร็จลงได้ นั้นผลดังจุดประสงค์ ปัจจัยในการดำเนินงานเรียงตามลำดับความสำคัญ คือ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านการจัดการ และด้านวัสดุอุปกรณ์

เมื่อเปรียบเทียบสภาพการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่อยู่ในกลุ่มทดลองและนอกกลุ่มทดลองของ โครงการพัฒนาการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 พบว่า

1. สภาพการปฏิบัติงานที่ตรงกัน ได้แก่ การกำหนดนโยบายการนิเทศการศึกษา การให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงาน การดำเนินงาน การสนับสนุน เสริมกำลังใจ การติดตามประเมินผลและการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน
2. สภาพการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน ได้แก่ การตั้งคณะกรรมการการนิเทศการศึกษา สืบหาความต้องการ และการวางแผนการนิเทศการศึกษา ซึ่งได้จัดทำขึ้นอย่างเป็นทางการในโรงเรียนกลุ่มทดลอง แต่ไม่มีการปฏิบัติในโรงเรียนนอกกลุ่มทดลอง

ยุวดี วิวัฒน์ประวี (2528) ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบบทบาทที่คาดหวังกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงของศึกษานิเทศก์ กรมพลศึกษา ตามการรับรู้ของครูพลศึกษา โดยส่งแบบสอบถามไปยังครูพลศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ครูพลศึกษามีความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ กรมพลศึกษาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านการเรียนการสอน ความคาดหวังที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ให้ความรู้แก่ครูพลศึกษาเกี่ยวกับกฎ กติกาที่เปลี่ยนแปลง แนะนำวิธีการสอนแปลก ๆ ใหม่ ๆ อยู่เสมอให้ความร่วมมือประสานงานกับครูพลศึกษาในการทดลองสอนและประเมินผลการสอน

2. ด้านการวัดและประเมินผลทางผลศึกษา ความคาดหวังที่อยู่ระดับมาก ได้แก่ ให้บริการจัดประชุมสัมมนา เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านการวัดและประเมินผลทางผลศึกษา ช่วยจัดทำข้อทดสอบมาตรฐานวิชาผลศึกษา

3. ด้านอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ ความคาดหวังที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ให้บริการจัดประชุม อบรม สัมมนา เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางด้านวัสดุอุปกรณ์ทางผลศึกษา ให้คำแนะนำในการป้องกันอุบัติเหตุจากสภาพอุปกรณ์และสถานที่ในการเรียนการสอนและการฝึกซ้อมกีฬา

4. ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร ความคาดหวังที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ให้คำแนะนำในการจัดกิจกรรมการแข่งขันกีฬาภายในโรงเรียน กีฬาระหว่าง โรงเรียนและกิจกรรมอื่น ๆ

5. ด้านบริการชุมชน ความคาดหวังที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ร่วมมือกับสถาบันโรงเรียนระดับต่าง ๆ และชุมชนในการดำเนินการจัดการแข่งขันกีฬา กิจกรรมนันทนาการหรือกิจกรรมเยาวชนตามความเหมาะสม

6. คุณลักษณะของศึกษานิเทศก์กรมผลศึกษา ความคาดหวังที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีลักษณะเป็นผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น มีความรู้ทางด้านวิชาการ

7. ด้านความต้องการอื่น ๆ ครูผลศึกษาต้องการการนิเทศซึ่งอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การสอนมากที่สุด และมีความคาดหวังเกี่ยวกับลักษณะของการนิเทศซึ่งอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การสาธิต การนิเทศที่ศึกษานิเทศก์กรมผลศึกษามาเอง โดยบอกให้ทราบล่วงหน้า การมาเยี่ยมโรงเรียนโดยครูผลศึกษาหรือทางโรงเรียนขอรับรองไป

ส่วนบทบาทที่ปฏิบัติจริงของศึกษานิเทศก์กรมผลศึกษา ครูผลศึกษามีความเห็นเห็นว่า ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย นอกจากคุณลักษณะที่เป็นจริง ซึ่งจัดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ มีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น มีลักษณะเป็นผู้นำ มีเหตุผลและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีอารมณ์มั่นคงหนักแน่น

เมื่อเปรียบเทียบบทบาทที่คาดหวังกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงของศึกษานิเทศก์ กรมผลศึกษา ตามการรับรู้ของครูผลศึกษา ปรากฏว่า ทุกข้อในแต่ละด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ลิขิต อมาตยคง (2530) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหารและครู
 ผลิตศึกษาเกี่ยวกับความต้องการนิเทศวิชาผลิตศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร
 ได้ส่งแบบสอบถามผู้บริหารและครูผลิตศึกษา จำนวน 358 คน ผลการวิจัยพบว่า

ผู้บริหารและครูผลิตศึกษาต้องการการนิเทศวิชาผลิตศึกษาทั้ง 8 ด้าน โดยส่วนรวมอยู่ใน
 ระดับมาก ดังนี้

1. ด้านคุณสมบัติของผลิตศึกษานิเทศก์ ต้องการให้ผลิตศึกษานิเทศก์มีความรับผิดชอบต่อ
 หน้าที่และตรงต่อเวลา มีความซื่อสัตย์ สุจริต ยุติธรรม มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีเหตุผลยอม
 รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนักเรียนเป็นอย่างดีและมีความศรัทธาใน
 วิชาชีพของตน
2. ด้านการเรียนการสอน ต้องการให้ผลิตศึกษานิเทศก์ช่วยแนะนำครูผลิตศึกษาเกี่ยวกับ
 วิธีสอนแบบต่าง ๆ เพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้เหมาะสมกับเนื้อหาและสภาพห้องเรียน ต้องการ
 ให้ผลิตศึกษานิเทศก์ช่วยสร้างนโยบายและกระตุ้นให้ครูผลิตศึกษาร่วมกันปรับปรุงวิธีสอนและปฏิบัติตาม
 หลักสูตรวิชาผลิตศึกษา
3. ด้านอาคาร สถานที่และอุปกรณ์ ต้องการให้ผลิตศึกษานิเทศก์ช่วยแนะนำครูผลิตศึกษา
 ให้รู้จักตัดแปลงอุปกรณ์การสอนที่ไม่ใช้แล้วให้ใช้ประโยชน์ได้อีก ต้องการให้ผลิตศึกษานิเทศก์แนะนำ
 วิธีผลิตอุปกรณ์ทางผลิตศึกษาขึ้นใช้เอง ต้องการให้ผลิตศึกษานิเทศก์ช่วยแนะนำและสนับสนุนให้ครูใช้
 โสตทัศนอุปกรณ์
4. ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร ต้องการให้ผลิตศึกษานิเทศก์ช่วยแนะนำการจัดกิจกรรม
 พิเศษอื่น ๆ เช่น การสาธิตทางการกีฬา นิทรรศการของการกีฬา ต้องการให้ผลิตศึกษานิเทศก์
 ช่วยส่งเสริมและช่วยครูผลิตศึกษาในการจัดนิทรรศการแสดงผลงานทางวิชาการและเผยแพร่ความรู้
 ทางผลิตศึกษา
5. ด้านการวัดและประเมินผล ต้องการให้ผลิตศึกษานิเทศก์ช่วยแนะนำและชี้แจงให้
 เข้าใจกระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ต้องการให้ผลิตศึกษานิเทศก์ช่วยแนะนำ
 วิธีสร้างข้อสอบที่วัดด้านอื่น ๆ ด้วยนอกเหนือจากการวัดสมรรถภาพทางกายและทักษะ ต้องการ
 ให้ผลิตศึกษานิเทศก์ช่วยแนะนำเกี่ยวกับการเลือกใช้ข้อทดสอบและวิธีทดสอบสมรรถภาพทางกายของ
 นักเรียน พร้อมทั้งติดตามผลและวิเคราะห์ผลการทดสอบ

6. ด้านเอกสาร คู่มือ การอบรม สัมมนา ต้องการได้รับเอกสารที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงกฎ กติกาต่าง ๆ ทางการศึกษา ต้องการได้รับเอกสาร คู่มือทางผลศึกษาจากผลศึกษานิเทศก์

7. ด้านบุคลากรที่จะมาทำการนิเทศ ต้องการการนิเทศโดยศึกษานิเทศก์จากกรมผลศึกษา และศึกษานิเทศก์จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

8. ด้านความคิดเห็นอื่น ๆ ผลศึกษานิเทศก์ควรผ่านการศึกษาอบรมเกี่ยวกับหลักและวิธีสอนวิชาผลศึกษา หลักการนิเทศผลศึกษาและหลักสูตรวิชาผลศึกษา ลักษณะการนิเทศควรจะเป็นการนิเทศแบบสาริตและการมานิเทศควรมีการปรึกษากันก่อนมาเยี่ยมนิเทศ ปรึกษาก่อนสอนและปรึกษากันหลังเยี่ยมนิเทศ

ศตศิลป์ ออกุณ (2532) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาความต้องการการนิเทศการสอนของครูผลศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี โดยผู้วิจัย ได้สังเกตพฤติกรรมการสอนของครูผลศึกษาที่สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 50 คน ผลการวิจัยพบว่า

ครูผลศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี มีความต้องการการนิเทศการสอนเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านการเตรียมการสอนอยู่ในระดับมาก ส่วนพฤติกรรมด้านการดำเนินการเรียนการสอนและพฤติกรรมด้านบุคลิกภาพมีความต้องการการนิเทศอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาความต้องการการนิเทศในภาพรวมแล้ว ปรากฏว่า มีความต้องการอยู่ในระดับมาก

มาลี อาสาเสนีย์ (2532) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาความต้องการการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนของผู้บริหารและครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 1 โดยส่งแบบสอบถามไปยังผู้บริหารและครูจำนวน 659 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่มีความต้องการการนิเทศงานวิชาการอยู่ระดับปานกลาง ในด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการส่งเสริมการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและ

ประเมินผลการเรียนการสอน ด้านห้องสมุด ด้านการวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินงาน และด้านการประชุมอบรมทางวิชาการ

ครูผู้สอนส่วนใหญ่ มีความต้องการรับการนิเทศงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง ในด้านหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการเรียนการสอน ด้านการส่งเสริมการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน ด้านห้องสมุด ด้านการวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินงาน และด้านการประชุมอบรมทางวิชาการ

ปรีธิตา นิลนขจร (2533) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาและความต้องการของผู้บริหารและครูในการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสตูล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร 135 คน และครู 320 คน พบว่า โรงเรียนมีปัญหาในการจัดการนิเทศการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง มีปัญหาด้านบุคลากรอยู่ในระดับน้อย ด้านการจัดการ งบประมาณและวัสดุอุปกรณ์อยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นในเรื่องปัญหาการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนแตกต่างกัน โดยครูมีความคิดเห็นว่า โรงเรียนมีปัญหาในทุกด้านมากกว่าผู้บริหาร โรงเรียนทั้งขนาดใหญ่ กลาง และเล็ก มีปัญหาไม่แตกต่างกัน ผู้บริหารและครูมีความต้องการรูปแบบการนิเทศที่ให้ครูมีส่วนร่วมในการนิเทศไปด้วย โดยผู้บริหารสนับสนุนและให้บริการ ต้องการกลุ่มผู้รับการนิเทศเป็นรายบุคคล กลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ ต้องการทำหน้าที่นิเทศเป็นครูผู้มีผลงานด้านการสอนดีเด่น และต้องการคุณลักษณะของผู้นิเทศที่ดีเกือบทุกข้ออยู่ในระดับมาก

เสาวภา โอทาน (2533) ได้ทำวิจัยเรื่อง ความต้องการเสริมสมรรถภาพการนิเทศวิชาพลศึกษา ของศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 12 โดยส่งแบบสอบถามไปยังศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอที่ปฏิบัติงานในเขตการศึกษา 12 จำนวน 173 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. ความต้องการเสริมสมรรถภาพการนิเทศวิชาพลศึกษาของพลศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 12 โดยส่วนรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านและรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเช่นกัน

2. เมื่อเปรียบเทียบความต้องการเสริมสมรรถภาพการนิเทศวิชาผลศึกษาของศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 12 ที่มีประสบการณ์การนิเทศต่างกัน พบว่า มีความต้องการเสริมสมรรถภาพการนิเทศวิชาผลศึกษาไม่แตกต่างกัน

วีรศักดิ์ นุ่นประดิษฐ์ (2533) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหารในโรงเรียนและครูผลศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการนิเทศ ของศึกษานิเทศก์ สังกัดกรมผลศึกษา โดยส่งแบบสอบถามไปยังผู้บริหาร และครูผลศึกษา จำนวน 308 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. พฤติกรรมการนิเทศของศึกษานิเทศก์ สังกัดกรมผลศึกษาในด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอน ด้านเทคนิคการนิเทศ และด้านความเป็นผู้นำทั้งผู้บริหารและครูผลศึกษา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับดีทุกข้อ

2. เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้บริหารและครูผลศึกษา โดยส่วนรวมพบว่า ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านเทคนิคการนิเทศ และด้านความเป็นผู้นำมีความแตกต่างกันที่ระดับ .05

สมนิต บุตรา (2533) ทำการวิจัยเรื่อง ความต้องการการนิเทศวิชาผลศึกษาของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตการศึกษา 7 โดยส่งแบบสอบถามไปยังครูผู้สอนวิชาผลศึกษา จำนวน 714 คน การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความต้องการการนิเทศระหว่างครูที่วุฒิ และ ไม่มีวุฒิกางผลศึกษาผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนวิชาผลศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตการศึกษา 7 มีความต้องการนิเทศด้านบุคลิกภาพ ด้านทักษะ และเนื้อหาวิชา ด้านการสอนและวิธีการสอน ด้านการผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร อยู่ในระดับมาก ครูผู้สอนวิชาผลศึกษาที่มีวุฒิและไม่มีวุฒิกางผลศึกษา มีความต้องการการนิเทศไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิจิตรา บุษา (2534) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยส่งแบบสอบถามไปยังศึกษา

นิเทศก์จังหวัด ศึกษาานิเทศก์อำเภอ ผู้บริหารและครูหัวหน้ากลุ่มวิชา จำนวน 900 คน ผลการวิจัยพบว่า ด้านการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอนพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ดำเนินการใช้หลักสูตรด้วยการยึดแนวทางจากจุดหมาย หลักการ โครงสร้าง และเกณฑ์การใช้หลักสูตร ได้จัดประชุมครูเพื่อวางแผนการสอน มีการจัดทำกำหนดการสอน บันทึกการสอนและเอกสารประกอบหลักสูตรที่จัดทำคือ แผนการสอนโดยครูผู้สอนจัดทำเอง ศึกษาานิเทศก์จังหวัดและศึกษาานิเทศก์อำเภอได้ให้คำปรึกษา ด้านการจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ เพื่อการใช้หลักสูตร พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการสำรวจความพร้อมของครูและจัดส่งครูไปอบรมให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร สำหรับการสอนของครูพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ได้ส่งครูเข้าร่วมประชุม สัมมนากับโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อปรับกิจกรรมการเรียนการสอน มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ครูใช้เทคนิคและวิธีสอนหลาย ๆ แบบ มีการวัดประเมินผลนักเรียนก่อนสอนทุกครั้ง ด้วยการสังเกตและนำผลมาปรับปรุงวิธีการสอนของครู โรงเรียนได้จัดครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล

ด้านปัญหาพบว่า เอกสารประกอบหลักสูตรไม่เพียงพอ บุคลากรไม่เพียงพอ ครูขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร งบประมาณไม่เพียงพอ สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ ขาดการวางแผนการนิเทศ ติดตามผลการใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารไม่มีเวลานิเทศ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการนิเทศ

อุไรวรรณ บุญมี (2537) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาความต้องการพัฒนาตนเองของศึกษาานิเทศก์เกี่ยวกับงานวิชาการ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียน โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้แบบสอบถามความต้องการพัฒนาตนเองส่งไปยังศึกษาานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และศึกษาานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอกิ่งอำเภอ จำนวน 1,217 คน ผลการวิจัย พบว่า ศึกษาานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และศึกษาานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ มีความต้องการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับมากในด้านนโยบาย เป้าหมาย และการดำเนินงานด้านวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานงานหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ งานการเรียนการสอน งานสื่อการเรียนการสอน งานวัดผลและประเมินผล งานห้องสมุด งานนิเทศการศึกษา งานด้านการวางแผนงานวิชาการในโรงเรียน

และกำหนดวิธีดำเนินงาน งานส่งเสริมการสอน งานประชุมอบรมทางวิชาการวิธีการพัฒนาตนเอง ส่วนใหญ่ต้องการวิธีการอบรมเชิงปฏิบัติการ

กอบกุล อิศรภักดี (2538) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความต้องการเสริมความรู้และสมรรถภาพในการนิเทศการศึกษา ของศึกษานิเทศก์ สังกัดกรมพลศึกษา โดยส่งแบบสอบถามไปยังศึกษานิเทศก์ สังกัดกรมพลศึกษา จำนวน 150 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. ศึกษานิเทศก์ สังกัดกรมพลศึกษา มีความต้องการเสริมความรู้และสมรรถภาพในการนิเทศการศึกษาอยู่ในระดับมาก

2. เมื่อเปรียบเทียบความต้องการเสริมความรู้และสมรรถภาพในการนิเทศการศึกษา ของศึกษานิเทศก์ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน พบว่า ศึกษานิเทศก์ สังกัดกรมพลศึกษา มีความต้องการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านสื่อการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. เมื่อเปรียบเทียบความต้องการเสริมความรู้และสมรรถภาพในการนิเทศการศึกษา ของศึกษานิเทศก์ที่มีประสบการณ์ต่างกัน พบว่า ศึกษานิเทศก์ สังกัดกรมพลศึกษา มีความต้องการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านคุณลักษณะและเจตคติของศึกษานิเทศก์แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2. งานวิจัยในต่างประเทศ

กวินน์ (Gwynn, 1974) ได้ทำการสำรวจเกี่ยวกับ ความคิดเห็นของครูในการปฏิบัติ งานของศึกษานิเทศก์ จากรัฐนิวอิงแลนด์ นอร์เซิร์นทรวัล และเซาท์แอตแลนติก โดยกำหนดให้ ผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นครู จำนวน 521 คน บอกวิธีการที่ศึกษานิเทศก์ควรจะให้ความช่วยเหลือ แก่ครูมา 8 อย่าง ผลปรากฏว่า ครูส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าหน้าที่ของศึกษานิเทศก์อันดับแรก คือ การอุทิศตนเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ครูในการวางโครงการสอน และครูสามารถนำโครงการสอน ไปใช้อย่างได้ผลดี หน้าที่ประการที่สองคือ ศึกษานิเทศก์ต้องให้ความช่วยเหลือในการแก้ปัญหา

ส่วนตัวของครู นอกจากนั้นการปรับปรุงหลักสูตร การสร้างหน่วยการสอน และการจัดหาอุปกรณ์การสอนก็เป็นความต้องการที่อยู่ในระดับสูงเช่นกัน ความต้องการอันดับสุดท้ายที่มีผู้เห็นด้วยน้อยที่สุด ได้แก่ การจัดอบรมครูประจำการและการสอนแทนครู

เจอร์น (Jeran, 1975) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "บทบาทที่คาดหวังของศึกษานิเทศก์ในโรงเรียนประถมศึกษาแบบนอกระบบโรงเรียน ซึ่งสอนโดยการสอนเป็นคณะและการสอนเป็นรายบุคคล" จุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อศึกษาว่า การให้บริการด้านการนิเทศด้วยการสอนเป็นคณะและการสอนเป็นรายบุคคล จะเป็นการช่วยปรับปรุงการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาแบบนอกระบบโรงเรียนได้ดีที่สุดหรือไม่ โดยสอบถามศึกษานิเทศก์ จำนวน 92 คน ครูใหญ่ 93 คน และครูผู้สอน 253 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. การฝึกอบรมสิ่งใด กิจกรรมที่จัดให้โรงเรียนต้องคำนึงถึงขนบธรรมเนียมของชุมชนนั้น ๆ เป็นหลัก การฝึกอบรมก็เพื่อให้ครู ครูใหญ่ และศึกษานิเทศก์ สามารถจัดตารางเวลาการทำงาน การรู้จักกลุ่มทำงาน การประเมินผลงาน การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และสร้างจุดสนใจร่วมกัน สามารถเปลี่ยนบทบาทและปรับตัวเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้
2. ครูควรมีสิทธิออกเสียง ในการเลือกบุคคลเข้าทำงานร่วมกลุ่ม เลือกหัวหน้ากลุ่ม
3. ครูใหญ่ควรเป็นผู้ริเริ่มในการปรับปรุงแนะนำเกี่ยวกับเทคนิคการสอน

คาร์ตัน (Carlton, 1975) ทำการวิจัยเรื่อง "บทบาทหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ที่เป็นจริงตามทัศนะของครูประถมศึกษาในฟลอริดา" โดยส่งแบบสอบถามถึงครูประถมศึกษา จำนวน 1,044 คน ครูใหญ่จำนวน 52 คน ปรากฏว่า ครูประถมศึกษาและครูใหญ่มีความเห็นว่า บทบาทของศึกษานิเทศก์ที่เป็นจริงนั้น ได้แก่ การพัฒนาโครงการสอน ช่วยงานประจำการ เกี่ยวกับการบริหาร กำหนดนโยบายของโรงเรียน ร่วมมือในการประชุมครู ช่วยเหลือครูในการคัดเลือกแบบเรียน จัดหาเนื้อหาวิชา อุปกรณ์การสอนและทำโครงการสอน ตรวจเยี่ยมโรงเรียน

วิลสัน (Wilson, 1977) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับข้อสังเกตของศึกษานิเทศก์ในเรื่องการสังเกตของศึกษานิเทศก์ในการนิเทศครูประถมศึกษา ซึ่งมีวัตถุประสงค์ข้อหนึ่งว่า เพื่อทราบ

ความต้องการการนิเทศของครูประถมศึกษา โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มศึกษานิเทศก์ ผลการวิจัยพบว่า ครูในโรงเรียนประถมศึกษา ส่วนใหญ่ต้องการให้จัดการนิเทศแบบนิเทศภายใน โรงเรียนขึ้น และยังพบว่า บุคลิกภาพของครู ไม่มีผลต่อกระบวนการนิเทศแต่อย่างใด

ซัลลิแกน (Sullivan, 1981) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์องค์ประกอบของงานของผู้นิเทศการศึกษา โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการปฏิบัติงานนิเทศของผู้นิเทศ และใช้การสังเกตพร้อมกับจัดบันทึกพฤติกรรมงานนิเทศของผู้นิเทศการศึกษา 6 คน เพื่อรวบรวมข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้นิเทศการศึกษาไม่ได้ปฏิบัติงานนิเทศด้านการเรียนการสอนอย่างเต็มตัวเท่าที่ควร แต่ยังทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสาร การเผยแพร่ข่าวสารแก่ครูช่วยเหลือในการตัดสินใจของครู ไม่ใช่เป็นผู้ตรวจตราคอยจับผิดครู และยังมีข้อเสนอแนะว่าควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับงานของผู้นิเทศด้านอื่น ๆ ด้วย และควรมีการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของครู หลังจากที่ได้รับงานนิเทศการศึกษาที่มีผลกระทบต่อกระบวนการเรียนการสอนไปแล้ว

อาดวานี (Adwani, 1982) ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศึกษานิเทศก์ ตามการรับรู้ของครู ศึกษานิเทศก์ และอาจารย์ใหญ่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในซาอุดีอาระเบีย โดยส่งแบบสอบถามไปที่ครู ศึกษานิเทศก์ และอาจารย์ใหญ่โรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ควรปรับปรุงการศึกษาและการนิเทศให้เปลี่ยนแปลงนิเทศ โดยให้ครูกับศึกษานิเทศก์ทำงานร่วมกันมากกว่าที่จะให้ศึกษานิเทศก์เป็นใหญ่ การให้ความร่วมมือมากกว่าการลงโทษ และการนิเทศควรเป็นแบบประชาธิปไตย

ทานเนฮิล (Tannehill, 1987) ทำการวิจัยเรื่อง ผลของการฝึกการนิเทศด้วยตนเองต่อพฤติกรรมการสอนของครูฝึกสอนวิชาพลศึกษา ในระดับชั้นมัธยมศึกษา คู่มือการนิเทศที่มีมาตรฐานการวัด 7 ด้าน คือ การพัฒนาของความสัมพันธ์เกี่ยวกับการช่วยเหลือ การเตรียมการแนะแนวผ่านการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การนิเทศโดยการประชุมปรึกษาหารือและสัมมนาการจัดการ และการควบคุมภายในห้องเรียน การเตรียมแผนการสอนและการวัดผล พฤติกรรมการสอน

และการพัฒนารูปแบบการนิเทศของตนเอง โดยครูพลศึกษา จำนวน 12 คน ทำการฝึกการนิเทศ ครูฝึกสอน ผลปรากฏว่า คู่มือการฝึกอบรมเกี่ยวกับการนิเทศมีประสิทธิภาพ ครูกลุ่มที่ใช้คู่มือควบคุม การฝึกให้ผลย้อนกลับที่คงทนกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ใช้คู่มือการฝึก

ไรท์ (Wright, 1992) ทำวิจัยเรื่อง การให้การนิเทศแก่นักศึกษาฝึกสอนชั้นปีที่ 3 ที่ทำการฝึกสอนวิชาพลศึกษา ผลการศึกษานพบว่า วิธีการนิเทศที่ได้ผลดีที่สุด คือ การผสมผสาน ความรู้ทฤษฎีเบื้องต้น กับการฝึกสอนภายใต้การแนะนำ กล่าวคือ แบ่งเป็นการนิเทศภาคทฤษฎี 52 ชั่วโมง ฝึกสอนในห้อง 50 ชั่วโมง และฝึกสอนภาคสนามเพื่อให้มีประสบการณ์การอยู่ร่วมกัน 6 วัน จากการนิเทศในลักษณะนี้มีผลทำให้นักศึกษาฝึกสอนมีประสบการณ์ในการสอน และมีความมั่นใจ ต่อการสอนวิชาพลศึกษา

จากที่กล่าวมา ทำให้ทราบว่า การนิเทศการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะเป็น ส่วนช่วยให้ครูพลศึกษาเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และพัฒนาการเรียนการสอนของตนเอง ให้บรรลุ ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ซึ่งเป็นกระบวนการทำงานร่วมกับครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อช่วยเหลือแนะนำและปรับปรุงบุคลากรเหล่านั้นทำงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพให้ส่งผลสัมฤทธิ์สูง สุดในการจัดการเรียนการสอนของครู และส่งผลถึงคุณภาพของการศึกษา ผลที่จะได้รับจากการ นิเทศจะประสบผลมากน้อยเพียง ใดย่อมขึ้นอยู่กับตัวผู้นิเทศเองเป็นสำคัญ และได้มีการวิจัยเกี่ยว กับบทบาทและหน้าที่ คุณลักษณะการปฏิบัติงาน และปัญหาการนิเทศของศึกษานิเทศก์ สังกัดการ ประถมศึกษา สามัญศึกษา และกรมพลศึกษา ทั้งในกรุงเทพมหานครและส่วนภูมิภาค ในระดับ ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา และการวิจัยถึงความต้องการการนิเทศวิชาพลศึกษา การนิเทศ หัวหน้าหมวดใน เขตกรุงเทพมหานครและส่วนภูมิภาค การวิเคราะห์องค์ประกอบของงานของ ผู้นิเทศการศึกษา รวมทั้งความคิดเห็นของผู้บริหารและครูพลศึกษา เกี่ยวกับพฤติกรรมการนิเทศ ของศึกษานิเทศก์ สังกัดกรมพลศึกษา

ในส่วนของงานวิจัยความต้องการเสริมสมรรถภาพการนิเทศวิชาพลศึกษาของศึกษา- นิเทศก์ ส่วนมากจะเป็นงานวิจัยกับศึกษานิเทศก์สังกัดกรมอื่น ๆ แต่ในส่วนที่วิจัยกับศึกษานิเทศก์

สังกัดกรมพลศึกษา ผู้ซึ่งรับผิดชอบโดยตรงกับการนิเทศวิชาพลศึกษานั้นมีน้อยมาก จึงน่าจะได้มีการศึกษาเพื่อทราบระดับความต้องการให้ได้ข้อมูลชัดเจนยิ่งขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนวิชาพลศึกษาต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย